

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**TÜRKİYE VE İSVİÇRE'NİN BERN KANTONU COĞRAFYA ÖĞRETİM
PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

Zeynep AYDEMİR
ORCID: : 0000-0003-3728-5794

Danışman
Doç. Dr. Caner ALADAĞ
ORCID: 0000-0001-5392-2760

Konya – 2022

ÖN SÖZ

Coğrafya bilimi, yeryüzünün fiziki yapısıyla ilgilenmesinin yanı sıra, yeryüzündeki canlılar ve bu canlıların doğa ile olan ilişkisini inceler. Coğrafya, dünyayı anlamak ve daha iyi tanımak için bir kullanım kılavuzu gibidir. Coğrafya dersi alan bir öğrenci sosyal, ekonomik, kültürel, bölgesel ve siyasal yönden ayrıntılı bilgi sahibi olur, bu da ona dünyayı daha iyi tanıyarak daha verimli bir kullanım olanağı sunar.

Yaşadığımız ülke ile Avrupa’da yer alan, gelişmişlik seviyesi yüksek bir ülke olan İsviçre’nin Bern kantonunun coğrafya dersi öğretim programları ele alınmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular ile iki ülke arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur. Bu bulgular ışığında Türkiye’de coğrafya eğitiminde yaşanan problemlerin çözüm önerileri yapılmıştır.

Tez çalışmam sırasında bana yol gösteren ve her daim yardımlarını sunan değerli danışman hocam Doç. Dr. Caner ALADAĞ’a, lisansüstü eğitimde dersime giren ve eğitimime katkı sağlayan değerli hocalarıma, doktora öğrencisi meslektaşım Yasin DURAN’a, dualarını eksik etmeyen anneme, çalışmamda büyük emeği olan kıymetli eşim Fatih AYDEMİR’e ve çocuklarım Oğuz Kağan ile Gülce’ye teşekkür ederim.

Zeynep AYDEMİR

Eylül 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
KISALTMALAR	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALAN YAZIN	6
2.1. Genel Eğitim Sistemi ve Coğrafya Eğitimi ile İlgili Alan Yazın.....	6
2.2. Türkiye’de Milli Eğitim Sistemine Genel Bakış.....	8
2.3. İsviçre Milli Eğitim Sistemi Genel Bakış.....	12
2.4. Türkiye’de Coğrafya Eğitiminin Gelişim Süreci	14
3. YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Veri Toplama Teknikleri	22
3.3. Verilerin Toplanması.....	22
3.4. Verilerin Analizi.....	23
4. BULGULAR	24
4.1. Türkiye Coğrafya Öğretim Programında Hedefler	24
4.2. İsviçre Coğrafya Öğretim Programında Hedefler	28
4.3. Hedefler Açısından Karşılaştırma	29
4.4. Türkiye Coğrafya Öğretim Programında İçerik	30
4.5. İsviçre Coğrafya Öğretim Programında İçerik.....	32
4.6. İçerik Açısından Karşılaştırma.....	37
4.7. Türkiye Coğrafya Öğretim Programında Öğretme-Öğrenme Süreçleri.....	38
4.8. İsviçre Öğretim Programında Öğretme-Öğrenme Yaklaşımları	39
4.9. Öğretme-Öğrenme Süreçleri Açısından Karşılaştırılması.....	40
4.10. Türkiye Coğrafya Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı.....	41

4.11. İsviçre Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme.....	42
4.12. Ölçme ve Değerlendirme Açısından Karşılaştırılması	43
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	44
5.1. Sonuç ve Tartışma	44
5.2. Öneriler.....	48
KAYNAKLAR.....	50

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Türkiye ve İsviçre'nin Bern Kantonu Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılması başlıklı tez çalışmamın toplam **53** sayfalık kısmına ilişkin, 27/09/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%27** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

27/09/2022

Zeynep AYDEMİR

Doç. Dr. Caner ALADAĞ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

27/09/2022

Zeynep AYDEMİR

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

CBS : Coğrafi Bilgi Sistemleri

CDÖP : Coğrafya Dersi Öğretim Programı

IGU : Uluslararası Coğrafya Birliği

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

OECD : Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü

PISA : Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı

TTKB : Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

TYÇ : Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE VE İSVİÇRE'NİN BERN KANTONU COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Zeynep AYDEMİR

Bu çalışmada Türkiye ve İsviçre Bern kantonunun Coğrafya Öğretim Programları dokümanlar analiz edilerek karşılaştırılmaya çalışılmıştır ve nitel bir çalışma olarak hazırlanmıştır. İnsanların içinde yer aldığı ve yaşadığı yakın çevreyi ve uzak çevreyi merak etmesi sonucunda coğrafya bilimi önem kazanmış, teknolojik gelişmelerinde artması ile küreselleşen dünya ile birlikte coğrafyanın önemi daha da artmıştır. Ülkelerin gelişmişlik seviyesi ile eğitim seviyesi arasında önemli bir bağlantı vardır. Coğrafya biliminin Türkiye'deki öğretimine bakıldığında ortaöğretim kademesinde öğretim programına girdiği görülmektedir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında ise eğitim süreçleri içerisinde coğrafi bilgilerin tüm kademelerde yer aldığı görülmektedir.

Bu çalışmada Türkiye Coğrafya Öğretim Programı ile İsviçre Bern kantonu Coğrafya Öğretim Programı karşılaştırması yapılmıştır. Araştırmada her iki ülkenin coğrafya öğretim programı hedefler, içerik, öğrenme öğretme süreçler ve ölçme değerlendirme öğeleri bakımından karşılıklı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Türkiye Coğrafya Öğretim Programı'yla İsviçre Bern kantonu Coğrafya Öğretim Programı karşılaştırması yapılırken eğitim programlarının içerik analizlerinden yararlanılmıştır. Her iki ülkede de coğrafya dersinin verilmiş amaçları ve metotları incelenmiştir. Öğretim programlarının değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye'de uygulanan programda sarmal yaklaşım uygulanırken Türkiye'ye ait coğrafi konulara daha fazla yer verilmiştir. Bern kantonunda ise konular bir üst kademe ile bağlantılı değildir ve ülkenin coğrafi özelliklerine ait konulara az yer verilmiştir. Bunun yanında İsviçre Bern kantonunda arazi çalışmaları ve teknolojik gelişmelerle her geçen gün önemi daha fazla artan Coğrafi Bilgi Sistemlerine verilen önem daha fazladır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Eğitimi, Eğitim Sistemi, Müfredat, Türkiye, Bern, İsviçre

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Geography Education Program
Master Thesis

COMPARING TURKEY AND SWITZERLAND'S BERN CANTON GEOGRAPHY CURRICULUMS

Zeynep AYDEMİR

In this study, the Geography curriculums of Turkey and Switzerland Bern Canton were tried to be compared by analysing the documents and was prepared as a qualitative study. Geography has gained importance as a result of people's curiosity about the close environment and the distant environment in which they live and with the increase in technological developments and the globalizing world, the importance of geography has increased even more. There is an important link between the level of development and education of the countries. When the geography curriculum in Turkey is examined, it is seen that it is included in the curriculum at the secondary education level. When we look at the developed countries, it is seen that geographical information takes place at all levels in the education processes.

In this study, Turkey Geography Curriculum and Switzerland Bern Canton Geography Curriculum were compared. In the study, the geography curriculum of both countries was examined and evaluated mutually in terms of objectives, content, learning-teaching processes and measurement and evaluation elements. The content analysis of the education programs was used when comparing the Turkish Geography Curriculum with the Swiss Bern canton Geography Curriculum. In both countries, the teaching objectives and methods of the geography course were examined. It was detected that the curriculums vary. While applying the spiral approach in the program implemented in Turkey, geographical issues of Turkey are given more place. On the other hand in the canton of Bern, the subjects are not linked to a higher level and the geographical features of the country are given less attention. Besides, in the Bern canton of Switzerland, more importance is given to Geographic Information Systems whose importance is increasing day by day with field studies and technological developments.

Keywords: Geography Education, Education System, Curriculum, Turkey, Bern, Switzerland

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Sürekli değişen ve gelişen dünyada bu değişimlere ayak uydurabilmek, değişimleri karşılayabilmek için eğitim-öğretim planlamaları ve eğitim sistemlerinde yapılan değişiklikler oldukça önem taşımaktadır. Eğitim sistemi dâhilinde hazırlanan eğitim programları her devlet için farklılık göstermektedir. Çünkü her devletin kendine has kültürü ve düşünce yapısı vardır. Bir ülkenin eğitim programı; o ülkenin kültürünü, düşünce yapısının özelliklerini gösterir. Tüm bu bilgiler devletlerin uluslararası ortamda devlet politikalarını geliştirmeleri için fayda sağlar. Eğitim-öğretim durumları planlandığı zamanın gereklerine uygun olarak devamlı değişen ve gelişen bir süreçtir. Bireyin ve toplumun değişen talepleri, teknoloji, bilim, öğrenme-öğretme yaklaşımları, kuram ve stratejilerinde son yıllarda yapılan araştırma ve çalışmalarla gerçekleşen değişim ve gelişmeler, ulusal ve uluslararası değerlendirmelerin sonuçları, öğretim programlarının güncellenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (MEB, 2018: 4). Eğitim öğretim programlarında yer alan 4 temel öge vardır. Bunlar; hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme değerlendirme. Kazanımlar, öğrenciye kazandırılmak istenen hedef davranışlardır ve içerikler kazanımlara ulaşmak için uygun hazırlanmalıdır. Bunun yanı sıra öğretim modelleri, öğretim yöntem ve teknikleri önem arz eder. Ölçme değerlendirme süreçleri ise hedeflenen kazanımların ne kadarının kazandırıldığını ve niteliğini tespit eder ve bu bağlamda en önemli ögedir. Yapılan eğitim öğretim sürecinin kalitesi bu öge ile saptanabilir.

Coğrafya öğretiminde kazanımların sağlanmasında bir başka önemli yöntem ise öğretim materyallerinin, teknolojinin ve diğer araç-gereçlerin etkili kullanımudur. Hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da, örnek ve model anlamında çok hızlı bir gelişim ve değişim yaşanmaktadır. Bu bağlamda coğrafya eğitimi programlarında da sürekli bir değişim söz konusudur.

Coğrafya eğitim ve öğretimi, ilköğretim ve ortaöğretimde öğretim programıyla, derslerde kullanılan kitaplarla, materyallerle, öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleriyle sağlanabilir. Tüm bunlar cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sağlanmaya çalışılan öğelerdir. Yine de hala daha çok çaba sağlanarak geliştirilmelidir. Dünya sürekli değişiyor ve gelişiyorken eğitim-öğretimde de coğrafya eğitiminde de değişim ve gelişim sürekli olmalıdır. Bunun nedeni eğitim ve devletlerin gelişmişlik seviyeleri arasında bağlantı olmasıdır.

Gelişmiş ülkelere bakıldığında eğitim seviyesinin yüksek olduğunu görülmektedir. Diğer tarafta gelişmişlik seviyesi düşük olan ülkelerde yine paralel olarak eğitim seviyesi de düşüktür. Gelişmiş ülkelerde coğrafya eğitimine bakıldığında insanların hayatını kolaylaştıran, yaşadığı problemleri çözmede yardımcı olan bir bilim olduğunu görülür.

Eğitim sistemlerinin karşılaştırılması sorunların açığa çıkması ve bu sorunlara çözüm bulmada yardımcı olur. Türkiye’de farklı zamanlarda birçok karşılaştırma yapılmış ve çeşitli ülkeler ile Türkiye’nin eğitim sistemi incelenmiştir. Bu incelemeler gelişim ve değişim sürecine katkı sağlamıştır.

Türkiye’nin de uluslararası düzeyde seviyesinin daha yukarılarda olması için ülkenin kaynaklarını, zenginliklerini, kapasitelerini bilen bunları kullanabilen bireylerin yetişmesi gerekmektedir. Bu noktada tüm bu bilincin sağlanması için coğrafyaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ortadoğu’da, Kafkaslarda, Karadeniz’de, Akdeniz’de ve Avrupa’da bağları olan Türkiye’nin vatandaşları tarafından bu önemin farkına varılması, kaynaklarının sınırlarının, potansiyelinin bilinmesi coğrafya bilmekle mümkündür. Bilinçli bireyler yetiştirmek ise coğrafya dersi ile mümkündür. Bu bağlamda coğrafya dersi öğretim programının eksik noktaları her an titizlikle incelenmeli, belirlenmeli ve iyileştirmeler yapılmalıdır.

Dünyada farklı zamanlarda coğrafya ile ilgili çalışmalar, yayınlar ve konferanslar yapılmaktadır. IGU tarafından coğrafyanın gelişimine yön veren organizasyonlar bu bilimin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Dünyanın hızla küreselleşmesi de bu organizasyonları tüm ülkeler tarafından ulaşılabilir hale getirmiştir. Gelişmiş ülkelerde bu tip organizasyonlara verilen önem daha fazla olduğu için yararlanma oranı yüksektir ve coğrafya biliminin gelişimi daha hızlıdır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında coğrafya biliminin öğretimindeki klasik metotlar yerine daha çok öğrencinin aktif olduğu öğrenci merkezli metotlar ön plana çıkarılmıştır.

1.1. Problem Durumu

İnsanların yaşadığı yakın çevreyi ve uzak çevreyi merak etmesi ve ilgi duyması ile coğrafya bilimi önem kazanmıştır. Daha sonra teknolojik gelişmelerin de artması ve küreselleşen dünya ile birlikte coğrafyanın önemi daha da artmıştır.

Coğrafya biliminin Türk Eğitim Sistemi’ndeki öğretimine bakıldığında ortaöğretim kademesinde öğretim programına dâhil olduğu görülmektedir. Her ne kadar ilköğretimde de çeşitli derslere serpiştirilmiş olsa da bir bilim dalı, bir ders olarak karşımıza ortaöğretim seviyesinde çıkmaktadır.

Türkiye'deki ve İsviçre Bern kantonu CDÖP benzerlikleri, farklılıkları yönlerinin araştırılması problemin kapsamıdır.

Alt Problemler

1. Türkiye ve İsviçre'nin Bern kantonunda uygulanan öğretim programlarının hedefler bakımından benzer ve farklı yönleri nelerdir?
2. Türkiye ve İsviçre'nin Bern kantonunda uygulanan öğretim programlarının içerik yönünden benzer ve farklı yönleri nelerdir?
3. Türkiye ve İsviçre'nin Bern kantonunda uygulanan öğretim programlarının öğrenme-öğretme yönünden benzer ve farklı yönleri nelerdir?
4. Türkiye ve İsviçre'nin Bern kantonunda uygulanan öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme yönünden benzer ve farklı yönleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, yapılan çalışmalar ile Türkiye'de ve İsviçre'nin Bern kantonunda uygulanmakta olan coğrafya öğretim programı öğelerinin benzer ve farklı yönlerinin karşılaştırılmasının yapılmasıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkelerin kendi koşullarına, kültürlerine, ekonomik yapılarına ve birçok parametreye göre oluşturulmuş bir eğitim programları vardır. Bu programların uygulanması için gerekli durumlar oluşmazsa programda aksaklıklar ve sorunlar meydana gelir. Bu aksaklıklar problemin ortaya konması ve pratik çözümlerin hızla uygulanması ile çözüme kavuşur.

Araştırmada İsviçre'nin coğrafya öğretim programı hakkında genel durum ortaya konmuştur. Bu araştırmanın amacı ülkemizde uygulanan Coğrafya Öğretim Programı ile İsviçre'de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı'nın karşılaştırılmasıdır. Bu karşılaştırma çerçevesinde Türkiye ve İsviçre Bern'deki programların benzer ve farklı yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmada Türkiye'de coğrafya eğitimi ile ilgili karşılaşılan problemleri göz önünde bulundurup farklı bir ülkedeki sistemi analiz edip karşılaştırarak farklı bir çözüme ulaşılabilir.

Bu nedenle öğretim programlarının karşılaştırılması oldukça yararlıdır. Kaliteyi yükseltmek, niteliği arttırmak için yeni çalışmalara yön verilebilir.

1.4. Sayıtlar

1. Bu çalışmada kullanılan ve konsolosluktan elde edilen İsviçre Bern kantonuna ait öğretim programının doğru olduğu varsayılmıştır.

2. Bu çalışmada İsviçre Bern kantonunda uygulanan öğretim programının genel bir bilgi verdiği varsayılmıştır.

3. Bu çalışmada Türkiye MEB tarafından yayımlanan CDÖP'nin geçerli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Türkiye'nin Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı (2018) ,

2. İsviçre'nin Bern kantonunda uygulanan coğrafya dersi öğretim programı (2016) ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Coğrafya: Yeryüzünü ve yeryüzünün çeşitli özellikteki bölgelerini, canlıların yaşam alanı olarak inceleyen ve tanımlayan bir bilim dalıdır (Erinç,1978).

Coğrafya Eğitimi: Coğrafyanın amaçlarına ve hedeflerine yönelik öğrenciye bilgi ve beceriler kazandırılması.

Eğitim Sistemi: Eğitim sistemi devletin eğitim ile gerçekleştirmek istediği yararları sağlamak için ülkenin bütününe kapsayan yapılanmasıdır. Bu teşkilatlanmadaki ürünler ülkenin tamamına eğitim kurumları ile sunulur.

Ortaöğretim: Ortaokul/imam-hatip ortaokulunda alınan eğitim sonrası dört yıllık ve öğretimi veren resmi ve özel örgün eğitim okul ve kurumlarının her biridir (MEB, 2013).

Öğretim Programı: Eğitim kurumlarının programda yer alan konuları nasıl sıralayacağını, nasıl öğreteceğini, hangi konuyu ne kadar vurgulayacağını ve ne kadar süre o konuyu işleyeceğini gösteren plandır.

Öğretim Yöntemi: Dersin amacına göre en uygun yol ve yöntemlerle işleniş şekli.

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Türkiye ve İsviçre Bern kantonu coğrafya eğitiminin karşılaştırıldığı bu tez çalışmasında; eğitim, Türkiye’de eğitim, Türkiye’deki öğretim programı, Türkiye’deki coğrafya eğitimi, İsviçre eğitim sistemi ve İsviçre coğrafya eğitimi hakkında daha önceden yapılan makale, tez çalışmaları, kitaplardan oluşan alan yazın taraması yapılmıştır.

2.1. Genel Eğitim Sistemi ve Coğrafya Eğitimi ile İlgili Alan Yazın

Eğitim ile ilgili olarak yapılan ve yapılacak olan çalışmalarda en önemli kaynaklara Milli Eğitim Bakanlığının kendi sayfasından ulaşılmaktadır. Türk Milli Eğitim Sistemi ve bu sistemin geçmişten günümüze gelişimi ayrıntılı olarak bu kaynakta mevcuttur. Ayrıca Milli Eğitimin yayımladığı Milli Eğitim Dergisi de önemli kaynaklar arasında yer alır.

Sungur’un (1984) yayımladığı *İsviçre’nin Eğitim Sisteminin Amaç Yapı Süreç Boyutu* adlı yayında İsviçre eğitimi hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Özey’in (1996) *Osmanlı Döneminden Bugüne Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi* adlı çalışmasında dönem dönem ülkemizde uygulanan programlar hakkında bilgi verilmiştir. Bununla birlikte programlardaki ve öğretimdeki sorunlar ortaya konmuştur.

Özgüç ve Tümertekin’in (2000) *Coğrafya: Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar* adlı eserinde genel kavramlar ile coğrafya biliminin geçmişi ve gelişimi yer almaktadır.

Doğanay (2002) tarafından yazılmış olan *Coğrafya Öğretim Yöntemleri* adlı yayında, kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ele alınmış, genel bilgilere yer verilmiştir.

Tomal’ın (2004) yapmış olduğu *Türkiye ile Almanya’nın Lise Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılmalı İncelenmesi* adlı çalışmada; öğretmenlere anket düzenlenmiş ve ortaya çıkan sonuçlar programların karşılaştırılmasında veri olarak kullanılmıştır.

Ertürk ve Girgin (2005) tarafından yayımlanan *Standartları Bakımından Coğrafya Müfredat Programlarının Karşılaştırılması* adlı çalışmada, farklı kıtalardan ABD, Avustralya ve İngiltere ile Türkiye CÖP standartları açısından karşılaştırılmıştır.

Aladdinov (2006) tarafından yapılan *Türkiye ve Azerbaycan Ortaöğretim Müfredat Programlarının Karşılaştırılması* çalışmada; Türkiye'nin ve Azerbaycan'ın coğrafya öğretim programları karşılaştırılmış, benzer ve farklı yönler ortaya koyulmuştur.

İncekara'nın (2006) yazdığı *Kanada ve Türkiye'de Ortaöğretim Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredat, Metot ve Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi* isimli doktora tezinde her iki ülkenin de coğrafya eğitim sisteminin farklı ve benzer yönlerine yer verilip bu sistemler mukayese edilmiştir.

Kaya (2007) tarafından yapılan doktora tezi olan *Türkiye ve İngiltere'de Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredat Metot ve Araç Gereçler Açısından Değerlendirilmesi* adlı çalışmada her iki ülkenin de eğitim sistemi ile ilgili bilgi verilmiş ve coğrafya eğitiminin nasıl olduğu incelenerek karşılaştırma yapılmıştır.

İncedere'nin (2013) yazdığı *Türkiye'de ve Bulgaristan'da Ortaöğretim Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminin Müfredat, Araç-Gereç ve Yöntem Açısından Karşılaştırılması* adlı çalışmada iki ülke CDÖP bakımından analiz edilerek karşılaştırılmış, benzer ve farklı yönler tespit edilmiştir.

Özey'in (2013) yayımlanmış olduğu *Farklı Ülkelerde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi* adlı kitabında 14 ülkenin genel eğitim sisteminden ve coğrafya eğitiminden bahsedilmiş, son olarak da ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılmıştır.

İnce'nin (2014) yazdığı *Türkiye'de ve Hollanda'da Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminin Müfredatlar Metotlar ve Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi* adlı doktora tezinde her iki ülkenin de coğrafya eğitimini nasıl gerçekleştirdiği hakkında benzer ve farklı yönler ortaya koyularak genel bir karşılaştırma yapılmıştır.

Aladağ (2018), tarafından yapılan *Türkiye ve Türkmenistan Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılması* adlı çalışmada iki ülkenin öğretim programları 4 temel öge bakımından incelenmiştir. Sonucunda bu programların benzer ve farklı yönleri tespit edilmiştir.

Güllühan'ın (2022) *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Karşılaştırması* konulu makalesinde nitel yöntem kullanılmıştır ve iki ülkenin programı hakkında bilgiler verilmiştir.

2.2. Türkiye’de Milli Eğitim Sistemine Genel Bakış

Türkiye’de eğitim sisteminin esasları yasal olarak 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile anayasada belirlenmiştir. Kanunda amaçlar, ilkeler, Türk Milli Eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ile ilgili hükümler maddeler halinde ortaya konulmuştur. Halen yürürlükte olan 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 24, 25, 27, 42, 62, 130, ve 131. maddeleri eğitimle doğrudan ilişkilidir (Özdemir, 2012).

Cumhuriyetin ilanından sonra 1923 yılında yapılanan Milli Eğitim Bakanlığı görevindeki Maarif Vekâleti Kuruluna daha sonra eklenen birçok birim vardır. Bunlar; İlk ve Orta Tedrisat Müdürlükleri, Kültür Müdürlüğü, Sicil ve İstatistik Müdürlüğü birimleridir. Daha sonra bu birimlere Müsteşarlık, Yüksek Öğrenim Dairesi, Özel Kalem-Evrak Dairesi, Telif-Tercüme Dairesi, Teftiş Heyeti Birimi eklenmiştir. Taşra teşkilatı ise Maarif Memurlukları ile Maarif Müdürlükleri olarak düzenlenmiştir (meb.gov.tr, 2015; Kılıç, vd., 2015). Milli Eğitim Bakanlığının cumhuriyet yıllarındaki gelişim sürecine bakıldığında birçok kez isim değişikliği yapıldığı görülür. 1923-1935 arasında Maarif Vekâleti olan kurum; 1935-1941 yılları arasında Kültür Bakanlığı, 1941-1946 arası Maarif Vekilliği, 1946-1950 yılları arası Milli Eğitim Bakanlığı, 1950-1960 yılları arasında yeniden Maarif Vekâleti, 1960-1983 arasında tekrar Milli Eğitim Bakanlığı, 1983-1989 yıllarında Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı daha sonra ise Milli Eğitim Bakanlığı adını almıştır ve günümüzde de böyle devam etmektedir (Kılıç vd., 2015).

Milli Eğitim sisteminde amaçlar genel amaçlar ve özel amaçlar olarak ayrılmıştır.

Genel amaçlar;

Genel amaçlar, Türk vatandaşlarının ve toplumunun refah seviyesinin artmasını sağlamaya yöneliktir. Ayrıca ülkede milli birlik ve beraberliğin sağlanması, sosyal kültür seviyesinin yükselmesi amaçlanmıştır. Böylece gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşmak hedeflenmiştir (Tablo 2.1).

Özel Amaçlar;

Eğitim sistemi planlanırken genel amaçları uygulayabilecek şekilde düzenlenmiştir. Özel amaçlar ise çeşitli eğitim seviyeleri ve kurumlar tarafından genel amaçların temel ilkelerine uygun olarak planlanmıştır.

1. Genellik ve eşitlik: Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

2. Bireyin ve toplumun ihtiyaçları: Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

3. Yönelme: Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yönlendirilerek yetiştirilirler. Milli Eğitim sistemi, her bakımdan, bu yönlendirmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir. Yönlendirmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.

4. Eğitim Hakkı: İlköğretim görmek tüm Türk vatandaşlarının hakkıdır.

5. Fırsat ve İmkân Eşitliği: Eğitimde kadın ve erkek herkese fırsat ve eşit imkân sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

6. Süreklilik: Bireylerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır. Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

7. Atatürk İlke ve İnkılâpları ve Atatürk Milliyetçiliği: Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Anayasa'da ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir. Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

8. Demokrasi eğitimi: Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin kurulması ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır ancak, eğitim kurumlarında Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

9. Laiklik: Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler ile yapılır.

10. Bilimsellik: Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir. Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır. Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

11. Planlılık: Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim – insan gücü – istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir. Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre en uygun büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

12. Karma eğitim: Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

13. Eğitim kampusları ve okul ile ailenin işbirliği: Aynı alan içinde birden fazla örgün ve/veya yaygın eğitim kurumunun bir arada bulunması halinde eğitim kampusu kurulabilir ve bunların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere eğitim kampusu yönetimi oluşturulabilir. Eğitim

kampusu bünyesindeki ortak açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettilmesi veya işletilmesi kampus yönetimince yerine getirilir. Bu şekilde elde edilen gelirler, kampusun ortak giderlerinin karşılanmasında kullanılır. Eğitim kampuslarının kuruluşu, yönetiminin oluşumu, gelirlerinin harcanması ve denetlenmesi ile bu fıkrada belirtilen diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir. Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur, Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, gerekli görülen hallerde il milli eğitim müdürlükleri; il sınırları içerisinde bulunan bir veya birden fazla eğitim kampusu yönetiminin veya okul-aile birliğinin işletirebileceği veya işletebileceği yerlere ilişkin ihaleleri bunlar adına yapmaya yetkilidir.

14. Her yerde eğitim: Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir. (1739 S.K. md. 4)

Türkiye’de uygulanan milli eğitim ve öğretim, genel amaçların uygulanabilirliğini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu amaçlara eğitim süresince uyulması beklenir çünkü bu amaçlar eğitimin kabuğu niteliğindedir. Türk Milli Eğitim Sistemini düzenleyen esaslar ise şu şekilde sıralanmıştır (Keskinkılıç, 2011).

- T.C. Anayasası
- Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar
- Hükümet Programları
- Kalkınma Planları
- Milli Eğitim Şuraları
- Ulusal Plan

Sonuçta tüm bu genel ve özel amaçlar Türk toplumunun uluslararası ortamda en ön sıralarda olmasını hedeflemektedir.

Tablo 2.1. Milli eğitim sistemi genel amaçları (MEB, 2017)

1. Atatürk ilke ile inkılâplama ve T.C. Anayasası'nda bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş vatandaşlar olarak yetiştirmek.
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlayacak şekilde yetiştirmek.

2.3. İsviçre Milli Eğitim Sistemi Genel Bakış

İsviçre yani İsviçre Konfederasyonu Avrupa'nın ortasında yer alan bir ülkedir. Başkent olarak bulunan Bern kantonu ile birlikte ülkede toplam 26 kanton bulunmaktadır. Almanya, İtalya, Avusturya, Fransa ve Lihtenştayn sınır komşularıdır. Sınırdaki ülkeler ile bulunduğu coğrafya İsviçre'nin çok kültürlü olmasına katkı sağlamıştır. Her kantondan bir üye şehir merkezi olan Bern'de bir araya gelerek federal yapıyı oluşturur.

İsviçre'de ulusal düzeyde bir Milli Eğitim Bakanlığı yoktur (Unesco, 1982). Anayasa eğitim sistemi ile ilgili yetki ve sorumlulukları kantonlara vermiştir ve bu sebepten dolayı eğitim sistemi ülkede çeşitlilik göstermektedir. Ülkenin eğitim sistemini belirleyen çizgiler yoktur (Les Auteurs, 1975). Federal yapı sadece belirli temel kurallar koyar ve ihtiyaçları karşılar.

Kantonlar arası etkinlikleri sağlamak üzere Cenevre'de Eğitim ve Öğretim Dokümantasyon Merkezi kurulmuştur ve yöneticisi federal hükümet tarafından atanır. Bu merkez tüm kantonlarda yapılan yenilikleri uygulamaları yöntemleri gelişmeleri raporlaştırarak diğer kantonlara duyurur (Chapman, 1975).

Ülkede devlet okulları ile birlikte özel okullar da bulunmaktadır. Zorunlu eğitim 9 yıldır ve ücretsizdir. Okula başlama yaşı genel olarak 6'dır ve tüm kantonlarda geçerlidir.

Bununla birlikte 4, 5 yaş çocukların ücretsiz olan anaokullarına gitmesi bazı kantonlarda desteklenir. İlköğretim 4,5 veya 6 yıl olarak değişir. Ülkede birkaç tane resmi dil olduğu için okullardaki birinci yabancı dil genel olarak bunlardan biridir. Öğrenciler okullarda forma giymek zorunda değildir. İlkokul bitince öğrenciler çeşitli gruplara ayrılırlar, bu ayırım seviyeye göre yapılır, seviyelerine göre öğrenciler normal eğitim veren veya meslek eğitimi veren okullara yerleştirilir çeşitli saatlerde kültür ve alan dersi alırlar (Tablo 2.2).

İsviçre’de tek bir milli eğitim sistemi olmamasına rağmen kantonlar da genel itibariyle aynı amacı paylaşmaktadır.

Genel eğitim hedefleri 5 maddeye göre belirlenmiştir.

1- Öğrenciye yaşam boyu öğrenme sağlamak ve kendini geliştirme becerisi kazandırarak onu geleceğe hazırlamak.

2- Bilginin yanı sıra entelektüel açıklıklarını, fiziksel yeteneklerini açığa çıkarmak, merak ve hayal güçlerini geliştirmek, iletişim becerilerini arttırmak, sadece mantıklı değil sezgisel düşüncelerini sağlamak.

3- Kişisel olgunluğa ulaşmalarını sağlamak ve bağımsız yargılama becerilerinin gelişmesini sağlamak. Kültürel, doğal, teknik, sosyal hayata katılımlarını sağlamak. Ulusal dile hâkim olmalarını ve yabancı dil bilmelerini, böylece kültür zenginliğini ve benzersizliğini tanımlarını sağlamak.

4- Zekâ, irade, etik, duyarlılık gibi kavramları teşvik etmek. Saygı bilinci ile çevreye karşı bağlılık ve duyarlılık bilincini geliştirmek.

5- Doğru çevre, şimdiki zaman ve geçmişle bağlantılı olarak İsviçre’de ve uluslararası düzeyde toplum için sorumluluk almaya ve doğayı algılamaya hazırlar.

İsviçre’de genel bir eğitim sistemi ve ulusal bir milli eğitim bakanlığı yoktur. Eğitim sisteminin genel amaçları hemen hemen her yerde aynı olmasına karşın her kantonda eğitim sistemi yerel olarak yönetilmektedir. İsviçre’de toplam 26 kanton ve buna bağlı olarak 26 ayrı uygulama bulunmaktadır. Bu sebeple ülkenin eğitim sistemini belirli bir çerçevede sunmak mümkün değildir. Ama anayasaya göre kantonlar ve konfederasyon sürekli işbirliği halinde ve koordine olmak zorundadır (Sungur, N. 1984).

Tablo 2.2. İsviçre öğretim programı ders saatleri. (bkd.be.ch , 17)

Zorunlu dersler	1.S		2.S		3.S		4.S	
	1.D	2.D	1.D	2.D	1.D	2.D	1.D	2.D
Almanca	4	3	3	4	3	3	4	4
Fransızca	4	3	3	3	3	3	4	4
İngilizce	4	3	3	3	3	3	3	3

Matematik				4	3	4		
Biyoloji	4	4	4	4	2	2	4	4
Kimya	2	3	2	2	2	2		
Fizik		2	2	3	3	2		
Tarih ve Vatandaşlık	2	2		3	2	3		
Coğrafya	2	2	3					
Ekonomi 1	4	4		2	3	2		
Ekonomi 2			4	4	4	4	5	5
Müzik ve Görsel Spor Rehberlik	3	3						
Bilgisayar	3	3	3	3	3		3	3
	1	1	2			3	3	3
Seçmeli dersler								
A grubu Müzik Görsel Sanatlar			2	2	2	2		
B grubu Biyoloji Kimya							2	2
C grubu Tarih Coğrafya							2	2
Ek Dersler Biyoloji Kimya Fizik Tarih Coğrafya Matematik Müzik Görsel							3	3
Mezuniyet							2	
Proje							2	2

2.4. Türkiye’de Coğrafya Eğitiminin Gelişim Süreci

Türkiye’de coğrafya eğitim ve öğretimine bakıldığında cumhuriyetten bu yana 100 yıllık bir gelişim süreci görülür. Bu süreç her coğrafyacı tarafından farklı şekilde ele alınmaktadır. Coğrafya çevre ve insan arasındaki karşılıklı etkileşimi inceleyen bir bilimdir. Bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan fiziki ve beşeri olaylar ise coğrafya biliminin konusudur. Sırrı Erinç’in Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı tarafından basılan “Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye’de Coğrafya” adlı eserinde, Türk coğrafyasının geçtiği safhaları şu dört döneme ayırmaktadır (Erinç, 1973).

1. Modern coğrafyadan öncesi: 1915'ten önceleri.
2. Modern coğrafyanın öncüleri ve ilk adımlar: 1915-1933arası.
3. Türk coğrafyasının kuruluş ve teşkilatlanması: 1933-1941 arası.
4. Türk coğrafyasının yükselişi: 1942 den bu yana

Asaf Koçman ise bu dört döneme “1981 sonrası Türk coğrafyasının yaygınlaşması ve nitelikte kayıplar” olarak ifade ettiği beşinci bir dönem daha eklemiştir (Koçman, 1999).

Türkiye’de çağdaş anlamda coğrafya eğitimi 1915’te Türkiye’de kurulan ilk coğrafya bölümü olan İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü ile başlamıştır. Cumhuriyet tarihinin ilk fakültesi ise 1936 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk’ün ismini verdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesidir.

1941 yılında düzenlenen ilk Coğrafya Kongresi ile birlikte okullardaki coğrafya eğitiminde amaç hedef ve içerik konuşulmuş, bunların temel esasları tespit edilmiştir. Günümüze kadar bu tespitler sürekli değişim geçirmiştir.

Milli Eğitim sistemimizde tüm derslerin programlarını hazırlayıp amaçlarını belirleyen kurul Talim Terbiye Kuruludur. Bu amaçların gerçekleşmesi öğretim programına bağlıdır. Öğretim programı tüm dersler için bir kılavuz oluşturur. Öğretim programı ile ilgili değişik yıllarda değişiklikler yapılmıştır.

Öğretim programı ile ilgili ilk çalışma 1924-1934 yıllarında yapılmıştır. Türkiye’de uygulanan coğrafya öğretim programlarının ilki 1924 yılında yapılmış ve birkaç değişiklikle 1934 yılında son halini almıştır. Bu yıllarda yapılan ilk çalışmalar oldukça kısıtlıdır ve hayat bilgisi dersi içerisinde yer alan coğrafya ile sınırlıdır. Programda amaçlar belirtilmemiştir. Daha sonra liselerde 1 saat, 1927 yılında yapılan bir değişikle 1. ve 2. sınıflarda 2 saat, son sınıfların fen ve edebiyat bölümlerinde ise yine 1 saat olarak okutulmaya devam edilmiştir.

Program ile ilgili olan ilk çalışma ise 1941 yılında toplanan birinci Coğrafya Kongresi’nde gerçekleşmiştir. Cumhuriyet tarihinde ilk olması sebebiyle oldukça önemlidir. Ancak bu programda tüm ayrıntılar yer almamış, coğrafya dersinin amacı belirtilmemiştir. Ayrıntılı olarak program çalışmaları ise 1970’te başlamıştır. İlk defa amaçlar, açıklamalar ve tavsiyeler kısmına yer verilmiştir. Fakat bu sefer de sadece 1. sınıf coğrafya dersi taslak programı hazırlanmış, genel coğrafya dersi amaçları saptanmış, lise 2 ve lise 3 coğrafya dersi

amaçları ise belirtilmemiştir. Liselerin tüm kademelerinde coğrafya dersine yer verilmiştir. 1924 Programı'na göre umumi coğrafya, devletler coğrafyası ve Türkiye coğrafyası adı ile okutulan bu derslerin içeriklerinde büyük değişiklikler yaşanmıştır. Coğrafya alanından eğitim almış bir öğrenci için 1971 yılındaki programda tabloda yer alan maddeler amaçlanmıştır (Tablo 2.3).

Tablo 2.3. 22.03.1971 Tarihli Genel Coğrafya Taslak Programı Amaçlar (MEB)

1. İnsanın yaşam alanı olan yeryüzünü ve yeryüzünün insana sağladığı olanakları ve koşulların farkına varır ve tüm bunların sınırsız olmadığını bilir. Bu sebeple tasarruflu davranır bunu alışkanlık haline getirir. Yeryüzünü sever ve onu korur.

2. Doğal çevrenin bireyin yaşantısını, kültürünü şekillendirdiğini kavrar. Bununla birlikte yeryüzünün kaynaklarından yararlanmak için doğal çevreyi nasıl etkilemesi gerektiğini öğrenir. Böylelikle coğrafya ilişkilerinde sıkı sıkıya bağlı olan sebep sonuç ilişkilerini görür. Bu bağlantının bozulmaması gerektiğinin farkına varır ve buna özen gösterir. Söz konusu ahenk ve beraberlik bakımından yeryüzünün birtakım özelliklere sahip bölümlere (ülkeler, bölgeler ve yöreler) ayrıldığını kavrayarak farklı bölümlerin koşullarının ve olanaklarının farklı olduğunu, buna göre her bölümde aynı sorunlarla karşılaşmadığını ya da aynı sorunların çözümlerinin aynı olmadığını ve olmayacağını anlar. İçinde bulunduğu koşulları ve sahip bulunduğu olanakları iyi görüp hayatını buna göre düzenleme alışkanlığını kazanır.

3. Yaşamın gerekliliği için oldukça önemli olan yurt ve dünya sorunlarıyla ilgili bilgi sahibi olur ve bu sorunların çözümlenmesi için ortak bir çaba ve ortak bir görüş olması gerektiğinin önemini kavrar. Ekonomik olarak ve kültürel olarak kalkınmada tüm milletlerin ve bireylerin bunun yanında kendisinin büyük bir sorumluluk taşıdığını ve taşıyacağını bilir.

4. Günümüzdeki dünyanın politik, sosyal ve ekonomik sorunları, olayları ve gelişmeleri bu arada milletlerarası gruplaşmaları hakkında doğru bir görüş ve kavrayış kazanır. Uluslararası yardım ve anlayışın bireyin varlığını koruması ve refah seviyesinin yükselmesi için oldukça gerekli ve zorunlu olduğunu, her türlü olayda sürecin barış ve anlayış yolu olduğunu kavrar.

5. Diğer ülkelerin var olan koşullarını, yaşayışlarını ve sorunlarını çözmek için sarf ettikleri çabaları ve bunların sonuçlarını görerek, gelişmiş bir kültürün ve bilimin her türlü imkan ve koşulda başarılı olmanın önünü açtığını kavrar ve bu doğrultuda sürekli ilerlemeyi alışkanlık haline getirir

1973'te hazırlanan program ise hem içerik hem de yenilik açısından bir ilk özelliği taşır. Bu öğretim programından öncekilerde amaçlar belirtilmezken bu programda liselerde okutulan coğrafya dersinin her sınıf kademesi için ayrı ayrı amaçları belirtilmiş ve coğrafya

öğretiminin genel amaçları başlıklar halinde hazırlanmıştır. Bu amaçlara yönelik kazandırılmak istenen hedef davranışlar ise belirtilmemiştir. Lise birinci sınıfta uygulanacak olan Genel Coğrafya, ikinci sınıfta Ülkeler Coğrafyası ve son sınıfta Türkiye Coğrafyası konuları ve bu konuların alt başlıkları ayrıntılı olarak belirtilmiş ve buna uygun ders kitabı hazırlanması uygun görülmüştür. İçeriği ve konuların seviyesi belirtilmemiştir.

1983 yılında hazırlanan program 1992'ye kadar bazı değişikliklerle uygulanmıştır. Bu program ile önemli değişiklikler yapılmıştır. Diğer programda 9 maddelik olan amaçlar kısmı düzenlenerek 13 madde haline getirilmiştir (Tablo2.4). 1983 ortaöğretim kurumları coğrafya programının amacı tüm öğrencilere tablodaki davranışları kazandırmaktır.

Tablo 2.4. 1983 CDÖP amaçlar (MEB)

1. Yakın çevrelerinden başlayarak yurdumuzu ve dünyayı tanıtmak; onlarda vatan, millet ve insanlık sevgisini daha bilinçli, daha köklü kılmak.
2. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini ve önemini belirtmek, onlarda ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.
3. Çeşitli coğrafi olayların (tabii, beşeri, ekonomik) yeryüzündeki dağılışlarını, bunların sebep-sonuç ilişkilerini ve yeryüzü, canlılar, özellikle insan hayatı üzerindeki etkilerini inceleyerek olayların farklı dağılışı sonunda yeryüzünde meydana gelmiş olan değişik karakterdeki alanların özelliklerini kavratmak.
4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı ilişkilerini, insan topluluklarının yaşama yerlerini ve geçinme yollarını inceleyerek onların, yurdumuzun ekonomik kalkınmasında faydalı birer eleman olarak yetişmelerini sağlamak.
5. İnsanın yaşama alanı olarak yeryüzünün şartlarını, imkân ve kaynaklarını tanıtmak; bu imkân ve kaynakların sınırsız olmadığını, bu sebeple onların israfından kaçınmak gerektiğini kavratmak; tabiatı sevmek ve onu koruma alışkanlığı kazandırmak.
6. Milletlerin refah ve mutluluklarının coğrafi çevreden yararlanma derecesine ne kadar bağlı olduğunu, yurdumuzun henüz işlenmemiş olan tabii kaynaklarının ne kadar geniş çalışma alanı teşkil ettiğini örnekleriyle belirtmek.
7. Komşu ve uzak ülkeleri, ülkemizi ilgilendiren yönleri ile tanıtmak, ülkeleri birbiri ile karşılaştırarak onlar hakkında bilgi kazandırmak.

8. Milletlerin birbirine muhtaç olduklarını ve birbirleriyle işbirliği yapma zorunluluğunda bulduklarını; ortak sorunların karşılıklı iyi niyet ve çabalarla çözümlenebileceğini kavratmak.
9. Türkiye'nin başlıca tarım endüstri ürünleri ile ticari ilişkileri hakkında bilgi kazandırırken dünya milletleri arasındaki ekonomik bağları inceleyerek ülkemizin dünya ekonomisindeki yerini ve önemini kavratmak.
10. Buldukları tabii çevrenin, bölgenin, diğer bölgelerin ve bütünüyle Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına yarayan yerüstü ve yeraltı kaynakları ile turistik zenginliklerini tanıtmak.
11. Çeşitli haritaları, resimleri, istatistik, grafik ve diyagramları yorumlamayı, bunlardan yararlanmayı öğretmek ve onlarda plan, kroki ve özellikle Türkiye haritası çizme becerisini geliştirmek.
12. Öğrencilerin milli servet kaynaklarımızı koruma ve değerlendirme gereğine inanmış ve bu yolda alışkanlıklar kazanmış vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlamak.
13. Öğrencileri, yurdumuzun ve milletimizin sorunları üzerine eğilen, bunları inceleyip öğrenen ve bu sorunların yurt ve millet yararına çözümlenmesine içtenlikle katılan aydın yurttaşlar olarak yetiştirmek.

Bu dönemde lise son sınıf fen şubelerinde ve meslek liselerinde Türkiye coğrafyası dersi kaldırılmıştır. Bu olumsuz bir değişikliktir. 1987-1988 yılları arası yapılan değişiklikte 2 ve 3. sınıflar için coğrafya dersi seçmeli ders yapılmış meslek liselerinde tamamen kaldırılmıştır.

1992'den sonra uygulanan program Talim Terbiye Kurulu kararıyla 27.03.1992 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. 1983 yılında hazırlanan, eğitim öğretim programının tekrarı niteliğinde olan 1992 Coğrafya Öğretim Programı, konuların dağılışında, içerikte, derslerin sınıflara dağılışında ve adlarında önemli bir yenilik getirmemiştir (Akbaş, Engin, Gençtürk, 2003; MED, 157). 2005 yılına kadar konu değişiminden ibaret olan değişimlere 2005 yılında büyük değişimler eklenmiştir.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda coğrafya eğitiminin amaçları 2575 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır ve program tamamen değişmiştir (Tablo 2.5).

2005 ile 2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan CDÖP bu tarihten sonra iki defa revize edilmiştir. 2009 ve 2011 yıllarında yapılan bu değişiklikler Talim Terbiye Kurulu tarafından kendi resmi sitesinde (<http://ttkb.meb.gov.tr>) yayımlanmıştır.

2005'te uygulamaya konan Coğrafya Öğretim Programı eski programa göre birçok farklılık içermektedir (Akkuş, M. 2008). Bu programda kazanımların gerektirdiği beceriler önemszenmiştir. 2005 CDÖP'de farklı sınıf düzeylerinde farklı ders adları yerine tüm sınıflarda coğrafya adı ile okutulması kararlaştırılmış, ders içeriklerinde ise coğrafyanın farklı konularına ağırlık verilmiştir.

Tüm sınıf kademelerinde öğrencilerin yaşadıkları yakın ve uzak çevre, yaşadıkları şehir, ülke ve dünyayla ilgili coğrafi bilgiler hakkında bilinçlenmeleri 2005 CDÖP temel hedefidir.

2005 yılında uygulamaya konan CDÖP'nin vizyonu, TTKB tarafından maddeler halinde sıralanmıştır. Coğrafya dersi öğretim programının vizyonu, öğrencilerin coğrafi bilinç kazanmaları doğrultusunda,

- Doğa ve insana ait unsurları anlayarak mekânı doğru ve etkin kullanan,
- İnsan ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimi fark eden,
- Çevre kalitesine önem vererek geleceği düşünen,
- Milli değerlere bağlı, vatanını koruyan,
- Dünyanın ve insanlığın korunmasına yönelik sorumluluk duygusuna sahip,
- Coğrafi bilgi ve becerileri kullanarak doğa ve insana ait değerleri geleceğe taşıma stratejileri geliştiren ve bunları uygulayan,
- İnsan ve doğa süreçleriyle oluşan ekolojik, ekonomik, sosyal ve politik ilişkileri, dünya genelindeki insanlar, yerler ve çevrelerin birbirleriyle olan etkileşimini anlayan,
- Coğrafi sorgulama, harita okur-yazarlığı, bilgi teknolojilerini kullanma, arazi çalışmaları, gözlem ve etkili iletişim kurabilmeyi de içeren yöntem ve teknikleri kullanan entelektüel ve sosyal becerilere sahip bireyler olarak yetişmesini sağlamaktır.

Yine aynı kaynağa göre (MEB, 2005: 16) coğrafya dersi öğretim programında şu ilkeler benimszenmiştir;

- Program öğrenci merkezli yaklaşımları temel alır.

- Öğrenci, bilgiyi ezber yoluyla edilgen bir şekilde değil; öğrenme-öğretme sürecine aktif katılarak öğrenir. Bilgiyi anlamlandırarak yapılandırır ve yorumlar.

- Programın kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri, tutum ve değerler, öğrencilerin günlük ve meslek yaşantıları yoluyla hayata taşınabilir niteliktedir.

- Program öğrencileri soru sormaya, araştırma ve planlama yapmaya özendirir.

- Program doğa ve insan etkileşimine duyarlı, doğayla uyumlu, gelişmeyi hedef alan ve tasarruf yapmaya özendiren bir içeriğe sahiptir.

- Program olay ve olguların yaşanılan alan, bölge, ülke ve dünya ölçeğinde algılanmasına yönelik ve küresel etkileşimi yansıtabilen bir içeriği öngörür.

- Program Türkiye'nin konumsal önemine, vatan bütünlüğüne ve milli değerlere duyarlıdır.

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı beş öğrenme alanından oluşmaktadır. Öğrenme alanları coğrafya öğretiminde öngörülen bilgi, beceri, kavram, değerler ve tutumların sistematik bir şekilde ilişkilendirildiği tema ve konu alanlarından oluşur. Bunlar Doğal Sistemler, Beşeri Sistemler, Mekânsal Bir Sentez: Türkiye, Doğal Ortam: Ülkeler ve Bölgeler, Çevre ve Toplum öğrenme alanlarıdır (Gülersoy, 2007).

Son olarak Coğrafi Öğretim Programı, 2018 yılında yaşanan doğal ve beşeri gelişmeler ve bunların birbiri ile etkileşimi dikkate alınarak güncellenmiştir. Güncellenen programda genel amaçların yanı sıra MEB tarafından hedefler de belirlenmiştir. Sürekli gelişen teknoloji beraberinde her alanda değişim yaşanmasına neden olmuştur. Bu değişim yerel ve uluslararası etkileşimi arttırmıştır ve zaman mekân arasında bir yaklaşma meydana getirmiştir. Artan etkileşimlerde sadece beşeri çevre değil doğal çevre de değişim sürecine girmiştir. Yeni oluşturulan Coğrafi Öğretim Programı tüm bu değişim, gelişim ve etkileşimler dikkate alınarak düzenlenmiştir. Program düzenlenirken bazı yeni konular eklenmiş ve yoğunluk azaltılmaya çalışılmıştır. İhtiyaç duyulan bölümlerde kazanımlarda değişikliğe gidilmiştir.

Tablo 2.5. 2005 CDÖP Amaçları (MEB)

1. Coğrafyanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini kavrayarak coğrafi bilginin oluşum sürecinde başvurulan araştırma ve sunum tekniklerini kullanır.
2. İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.
3. Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirir.
4. Doğa ve insan sistemlerinin işleyiş ve değişimini kavrar.
5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere (doğa ve insanın ürettikleri ve biriktirdikleri) sahip çıkma bilincini geliştirir.
6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
7. Doğa ve insan sistemlerinin ürettiği değerlerin uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrayarak insan ve doğa kaynaklarının kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirir.
8. Mekânsal süreçlerin yerel ve küresel etkileşim içinde olabildiğini irdeler.
9. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrar.
10. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir.
11. Ülkelerin oluşturdukları bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan, çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin coğrafi açıdan uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavrar.
12. Bölgesel ve küresel ilişkiler açısından Türkiye'nin konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyellerle coğrafi bir birikim ve sentez ülkesi olduğunun bilincine varır.
13. Coğrafi değerlerin “vatan bilincinin” kazanılmasındaki önemini özümser.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli ve içerik analiz metodu kullanılmıştır. Nitel araştırma, belli bir sanı oluşturmayı hedefleyen ve bunun için sosyal olguları çevre ile ilişkilerini de araştırarak anlamaya çalışan bir yaklaşımdır. Nitel araştırma yöntemleri, birey ve grup davranışlarının sebebini anlamaya yöneliktir. Nitel araştırma yöntemleri daha çok insan ve toplum davranışlarını inceleyen eğitim, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, tarih, antropoloji gibi sosyal bilim dallarında kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda daha çok üç veri toplanır. Bunlar algularla ilgili, çevreyle ilgili ve süreçle ilgili verilerdir (LeCompte ve Goetz, 1984). Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmalarda en yaygın kullanılan veri toplama yöntemleri gözlem, görüşme ve yazılı dokümanların incelenmesidir. Glaser ve Strauss'a (1967) göre nitel araştırma yöntemleri kullanılarak kuram oluşturma düşüncesi sosyal bilimler alanındaki araştırmalar için yeni bir bakış açısı ortaya koymuştur.

Bu bağlamda Türkiye ve İsviçre ülkesi Bern kantonunda uygulanmakta olan coğrafya dersi öğretim programının hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve ölçme değerlendirme öğeleri bakımından karşılaştırması yapılmıştır. Olguların karşılaştırılması sonucunda değerlendirme yapılarak benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.2. Veri Toplama Teknikleri

Türkiye ve Bern'nin Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın karşılaştırmalı olarak incelendiği bu çalışmada veri toplama ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama bir çalışmanın kapsamında ihtiyaç duyulan bilgilerin ortaya konması için gerçekleştirilen işlemdir. Araştırma yöntemi ve deseni seçimi sonrasında ise veri toplama ve toplanan verilerin analizi kısımları gelmektedir. Nitel araştırmada veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanır (Berg ve Lune, 2015; Merriam, 2009). Bunun yanında alan yazın taraması yapılarak veriler tespit edilmiş ve bu verilerden çalışmada yararlanılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Türkiye ve İsviçre Bern kantonu CDÖP karşılıklı incelemesinin yapıldığı bu çalışmada veri toplama ve analizinin yapılmasında doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı

materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189). Veri toplama yöntemi olarak kullanılan doküman inceleme yöntemi, Forster (1995) belirttiği; (1) dokümanlara ulaşma, (2) orijinalliğini kontrol etme, (3) dokümanları anlama, (4) veriyi analiz etme ve (5) veriyi kullanma aşamaları göz önünde bulundurularak yapılmıştır (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2016: 194).

İlk iki aşamada, araştırmada kullanılacak olan öğretim programlarına Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının web sitesinden (<https://ttkb.meb.gov.tr/>) ve <https://www.erz.be.ch/...> adresinden ulaşılmış ve orijinalliği teyit edilmiştir. Dokümanların anlaşılmasını sağlamak için öğretim programları dört kategori altında incelenmiştir. Verilerin analiz edilmesi basamağında ulaşılan öğretim programlarının içerik analizleri yapılmıştır.

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği için ulaşılan kaynaklar açıkça belirtilmiş, orijinalliği teyit edilmiş ve elde edilen veriler hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutu başlıkları altında ele alarak karşılaştırma yoluna gidilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada yapılan araştırmalar sonucunda belirtilen yöntem ve teknikler ile veriler analiz edilerek gruplandırılmış ve Bern ile Türkiye Coğrafya Dersi Öğretim Programları mukayese edilmiştir. Bu incelemeler içerik analizine uygun olarak yapılmıştır. Bunun için öncelikle her iki ülkenin genel eğitim sistemi incelenmiştir, daha sonra farklı ülkelere ve derslere ait benzer çalışmalar gözden geçirilmiştir. Türkiye'nin Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın farklı ülkelerle olan karşılaştırma araştırmaları incelenmiştir. En sonunda Türkiye'de cumhuriyet döneminden itibaren kullanılan coğrafya dersi öğretim programları incelenmiş, 2018 yılında yayımlanan son CDÖP analiz edilmiş ve Bern'de uygulanan program ile hedef içerik, öğrenme-öğretme yaklaşımları ve ölçme değerlendirme öğeleri bakımından benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmuştur.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Türkiye’de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı çeşitli yıllarda birçok değişiklik geçirmiştir. Son olarak 2018 yılında yapılan yeniliklerle tüm sınıf düzeylerinde uygulanmaya başlanmıştır.

İsviçre Bern’de uygulanan program ise ihtiyaç dâhilinde çeşitli yıllarda yenilenmiştir. Son olarak 25.08.2016 tarihinde çerçeve bir öğretim programı hazırlanıp uygulamaya konulmuştur. İsviçre’de genel çerçeve programı yayımlandıktan sonra kantonlar bu programı kendi istedikleri gibi uygulayabilirler.

4.1. Türkiye Coğrafya Öğretim Programında Hedefler

1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. Maddesinde, Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri belirtilmiştir. Coğrafya Öğretim Programı da bu amaç ve ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu ilke ve amaçlar doğrultusunda düzenlenen programa göre öğrencilerin;

1. Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve araştırma yöntemlerini kullanarak araştırmalar yapması ve sonucunu raporlaştırması,
2. İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanması,
3. Evrene ait temel unsurları hayatla ilişkilendirmesi,
4. Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavraması.
5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi,
6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci kazanması,
7. Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavraması,
8. Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirmesi,

9. Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması,

10. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavraması,

11. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek bunlardan korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirmesi,

12. Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavraması,

13. Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması,

14. Coğrafi bilgilere sahip olmanın “vatan bilinci” kazanılmasındaki önemini kavraması,

15. Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

2005 yılında yayımlanan Coğrafya Öğretim Programı ile 2018'de yayımlanan program karşılaştırıldığında 2005 Coğrafi Öğretim Programı'nda 145 kazanım varken bu sayı 2018 programında 130 kazanıma düşürülmüştür (MEB, 2018). 130 kazanımın içerisinde programa eklenen ve programdan çıkarılan kazanımlar olmuştur ve programda ders saatleri de değiştirilmiştir. Bunun yanında 2005 programında bulunan “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye” ünitesi yeni programdan kaldırılmıştır.

2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren ortaöğretimin bütün sınıflarında uygulanması belirtilen CDÖP'de; “Eğitim sisteminin temel amacı değerler ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir” ibaresi yer almaktadır. Burada kastedilen, değerler eğitimi, yetkinlikler ve becerilerin, kazanımlarla entegre bir şekilde verilmesidir (Aladağ, 2018).

Beceriler; Türk Milli Eğitiminde CDÖP'de temel olan coğrafi becerilerin kazandırılması amaçlanmıştır. Amaçlanan beceriler şunlardır;

1.Coğrafi Gözlem, Gözlem Becerisi; Olaylara ve bu olayların olgularına dikkat etme, bunları algılama, tanımlama, olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama, olay ve gözlemediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, olay ve olguların benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma, gözlediklerini kaydetme ve aktarma, gözlemediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme, gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme, benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme ile ilgilidir. Okul ve çevre şartlarının elverdiği ölçüde çevre gezileri ve alan çalışmaları düzenlenmesi, gözlemlemeye dayanan araştırma çalışmaları planlanması ve uygulanması bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. Arazide Çalışma: Bu becerinin gelişmesi için sınıf dışında yapılan ve coğrafya dersi için bilimsel laboratuvar çalışmaları niteliğinde olan arazi çalışmalarına yer verilmesi önemlidir. Öğrencilerin sınıf dışında çevresinde olup biten olay ve olguları gözlemleri için teşvik edecek çalışmanın amaçlarını belirleme, araştırma için plan tasarlama (araştırma öncesi gerekli kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazide gerekli olan materyali hazırlama), gerekli araç-gereç ve teknolojiyi kullanma, arazide veri toplama ve kaydetme, verileri analiz etme, sonuçlar çıkarma, öneriler geliştirme, rapor yazma gibi uygulamaları gerçekleştirebilecekleri çalışmalara ve projelere yer verilmesi bu becerinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

3. Coğrafi Sorgulama: Coğrafi sorgulama becerisi; konu veya problemin farkına varma, konu veya problemi tanımlama ve açıklama, konu veya problemi analiz etme ve yorumlama, gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme, kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma süreçlerini içermektedir.

4. Zamanı Algılama: Doğa ve insana ait süreçler zamanla bir sistem ve doku oluşturur. Bu anlamda doğa ve insana ait süreçler açısından farklı zaman algıları vardır. Coğrafya dersi ile öğrencilere jeolojik süreçlere ait zaman algısı; yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı; tarihî süreçler ile ilgili zaman algısı ve ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı kazandırılır.

5. Değişim ve Sürekliliği Algılama: Zaman ve süreç içindeki benzerlik ve farklılıkları bulmayı, mekândaki değişim ve sürekliliği algılamayı, coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulamayı gerektirir.

6. Harita Becerileri: Coğrafya öğretiminde harita çalışmaları oldukça önemlidir. Gerek arazi çalışmalarında gerekse sınıfta coğrafi olay ve olguların dağılımlarında haritalardan faydalanılır. Harita becerileri şunları içerir: Harita üzerinde konum belirleme, harita üzerine bilgi aktarma, amacına uygun harita seçme, haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma, mekânsal dağılışı algılama, haritayı doğru şekilde yorumlama, taslak haritalar oluşturma. Bununla birlikte küre ve atlas kullanma becerisi de coğrafi beceriler içerisinde yer alır. Küre ve atlas kullanma becerisi, temelde ilköğretim programlarında kazandırılan coğrafi beceridir.

7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama: Tablo, grafik ve diyagram hazırlama; uygun veri seçimi ve sınıflandırılması; verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma, konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme; kesitler oluşturma (bitki ve jeoloji kesitleri gibi), tablo, grafik ve diyagramları uygun yerlerde kullanma; tablo, grafik ve diyagramları yorumlama; tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme becerilerini içerir.

8. Kanıt Kullanma: Coğrafi olay ve olgularla ilgili doğa ve insan süreçlerine ait kanıtlar birincil, ikincil veya doğrudan araziden elde edilebilir niteliktedir. Coğrafyada kanıt kullanma “Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya 13 tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma; iklim süreçlerine ait kanıt kullanma, tarihî, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma” becerilerini içerir (MEB, 2018).

Tablo 4.1. Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler, Yetkinlikler ve Coğrafi Beceriler

Değerler	Yetkinlikler	Coğrafi Beceriler
1. Adalet	1. Anadilde iletişim	1. Coğrafi gözlem
2. Dürüstlük	2. Yabancı dilde iletişim	2. Arazi çalışması
3. Dostluk	3. Matematiksel ve teknolojik yetkinlik	3. Coğrafi sorgulama
4. Sevgi	4. Dijital yetkinlik	4. Zaman algısı
5. Saygı	5. Öğrenmeyi öğrenme	5. Değişim ve sürekliliği algılama
6. Sabır	6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler	6. Harita becerisi
7. Sorumluluk	7. İnisiyatif alma ve girişimcilik	7. Tablo grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama
8. Vatanseverlik	8. Kültürel farkındalık ve ifade	8. Kanıt kullanma
9. Yardımseverlik		

4.2. İsviçre Bern kantonu Coğrafya Öğretim Programında Hedefler

Coğrafya derslerinde öğrenciler hayatı öğrenir. Coğrafya derslerinde öğrenciler hayatın neler gerektirdiğini, normları öğrenirler. Öğrenciler, insanların yaşam taleplerini, normlarını ve tutumları ile mekânı şekillendirdiğini anlamaya başlarlar. Bu anlayış yaşam alanına ve çevreye karşı sorumlu bir anlayışı doğurmalıdır. Coğrafya dersleri, öğrencilerin kendilerini dünyaya yönlendirmelerini ve diğer kültürlerle açık fikirli olarak yüzleşmelerini, tanışmalarını sağlar. Coğrafya, doğa ve insan bilimlerinin unsurlarını içerir ve birbirine bağlar. Ağ bağlantılı düşünmeyi teşvik eder ve konuların disiplinler arası ele alınması için özellikle uygundur (Erziehungsdirektion des Kantons Bern 2017).

1. İnsan ve doğanın etkileşimi ve karşılıklı etkisi ile ortaya çıkan değişiklikler kaydederek değerlendirebilirler.

2. Farklı yaşam alanlarını bilinçli olarak bir bütünlük içinde deneyimlemeyi, coğrafi yöntem ve bilgilerle analiz etmeyi öğrenirler

3. Coğrafya dersinde öğrenciler, ilk olarak coğrafi terimleri öğrenir ve doğru bir şekilde kullanırlar.

4. Coğrafi bilgileri, güncel olayları mekânsal olarak sınıflandırır ve yorumlarlar.

5. Sera etkisini ve zorluklarını anlayıp insanlık için olası çözümleri tartışırlar.

6. Mevcut anlaşmaların küresel ve uzun vadeli sonuçlarını kaydederler.

7. Temel bir topografik bilgiye ve coğrafi olaylara sahip olurlar.

8. Kültürel-coğrafi alanlar hakkında derinlemesine bilgi sahibi olurlar(örneğin hareketlilik, yerleşim, ekonomi, kalkınma işbirliği) ve genel sosyo-kültürel konulardan (örneğin dini coğrafya, Etnoloji, jeopolitik).

9. Aynı zamanda, haritacılık, jeoloji, jeomorfoloji, klimatoloji ve meteoroloji ile ekonomi ve sosyo-kültürel coğrafya bilgisine sahip olurlar.

10. Olayları doğru bir biçimde sınıflandırırlar.

Beceriler

1. Çevre yapısında mekânsal olarak ilgili faktörleri ve bunların karşılıklı ilişkilerini tanımak,

2. Coğrafi soruları formüle etmek, belirli coğrafi çalışma yöntemlerini uygulamak ve kendi araştırma sonuçlarını anlaşılır bir şekilde sunmak,

3. Coğrafi temsil yöntemlerine aşina olmak, yorumlamak, uygulamak ve bilgilendirici değerini yargılamak.

Tutumlar

1. Bir zenginleştirme olarak diğer kültürler ve manzaralarla uğraşma deneyimi başkaları hakkında daha derin bir anlayış ve saygı kazanmanın yanı sıra

2. Kişisel alanı etkileyen etkinlikleri, değerleri sorgulamaya hazır olmak.

3. Yaşam alanına uygun ve buna göre sorumlu bir yaklaşım geliştirerek hareket etmek.

4. Diğer kültürler, medeniyetler için anlayış ve saygı geliştirmek.

4.3. Hedefler Açısından Karşılaştırma

Coğrafya eğitim programında hedefler öğrenciye kazandırılmak istenen bir takım özelliklerdir. Bu kazanımlar için eğitim öğretim sürecinin planlı ve açık olması gerekir. Hedefler, programda eğitim için yapıldığını ortaya koyarak yol gösterir.

Türkiye’de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı’nda ve eğitim sistemindeki temel amaç değerlerle, yetkinliklerle bütünleşmiş ve bu bilgi becerilere sahip bireyler yetiştirmektir. Aynı şekilde İsviçre Bern kantonu programının amacına bakıldığında öğrencilerden hayatın gerektirdiği normları ve tutumları bütüncül bir şekilde öğrenmelerinin, bu anlayışla yaşam alanı ve çevreye karşı sorumlu olmalarının beklendiği görülür.

Türkiye’de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı’nda hedeflenen beceriler ile İsviçre programında hedeflenen beceriler örtüşmektedir. Coğrafi gözlem ile olayları bütüncül şekilde coğrafi yöntem ve bilgilerle analiz eder. Değişim ve sürekliliği algılar. Sınıflandırma yapar ve yorumlar. Aynı zamanda her iki programda da temel klimatoloji, jeomorfoloji, jeoloji ve kartografya bilgisine sahip olması; böylece harita grafik ve tablo yorumlama becerisi kazanması beklenir.

Hedeflenen değerler ise genel olarak her iki ülke için de; bilimsellik, diğer kültürlerle karşı daha derin bir anlayış saygı ve dayanışmadır. Mekâna yaşam alanına uygun ve sorumlu hareket etmektir.

Türkiye Coğrafya Öğretim Programı'nda hedefler daha ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

4.4. Türkiye Coğrafya Öğretim Programında İçerik

2005 yılında yayımlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda, daha önceki programlarda coğrafya dersi için ayrı ayrı isimler yer alırken bu programda sadece “coğrafya dersi” olarak yer almıştır. Bununla birlikte yaklaşımlarda da değişiklikler görülmektedir. 2005'ten önceki programlarda doğrusal yaklaşım varken yeni programda sarmal yaklaşım benimsenmiştir. Bu yeni yaklaşıma uygun olarak kazanımlar ve içerik her sınıf düzeyinde yeniden oluşturulmuştur (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. 2018 CDÖP'de içeriklerin sınıf ve ünitelere göre dağılımı (TTKB, 2018)

Üniteler Ve İçerikler				
Sınıf	I. Ünite Doğal Sistemler.	II. Ünite Beşerî Sistemler.	III. Ünite Küresel Ortam: Bölgeler Ve Ülkeler	IV. Ünite Çevre Ve Toplum.
9. Sınıf	-Doğa-insan etkileşimi. -Coğrafyanın bölümleri, ilişkili olduğu disiplinler. -Coğrafya biliminin gelişimi. -Dünyanın şekli ve hareketlerinin etkileri. -Koordinat sistemini oluşturan unsurlar, mutlak ve göreceli konum. -Harita bilgisi. -Atmosferin ve iklim elemanlarının genel özellikleri. dünyada ve Türkiye'de görülen iklim tipleri ve özellikleri	-Yerleşmelerin yer seçimini ve gelişimini etkileyen faktörler. -yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili olan faktörler. -Türkiye'de yerleşmelerin dağılımı etkileyen faktörler ile yerleşmelerin fonksiyonel özellikleri	-Bölge oluşturmada kullanılan kriterler -Dünyadan farklı bölge örnekleri -Bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliği -Çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkelere ilişkin konular	-İnsanların doğal çevreyi kullanma şekilleri. -Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimler ile ilgili konular
10. Sınıf	-Dünya'nın tektonik oluşumu, iç yapısı -Jeolojik zamanlar -Türkiye'nin jeolojik geçmişi -Yüzey şekillerinin oluşumunda iç ve dış kuvvetlerin ve kayaçların etkisi - Türkiye'de iç ve dış kuvvetlerin etkisi ve oluşturduğu ana yer şekilleri - Dünya'nın ve Türkiye'nin su varlığı -Yeryüzündeki toprak ve bitki çeşitliliği ile Türkiye'nin toprak ve bitki çeşitliliği	-Nüfusun özellikleri ve önemi -Dünya nüfusunun tarihsel seyri -Nüfusun dağılışı üzerinde etkili olan faktörler -Nüfus piramitlerinden yararlanarak nüfusun yapısıyla ilgili çıkarımlar -Türkiye'de nüfusun tarihsel seyri, nüfusun dağılışında etkili olan faktörler, nüfusun yapısal özellikleri, tarihsel süreçteki göçlerin nedenleri ve sonuçları -Türkiye'deki göçlerin sebep ve sonuçları -Göçün mekânsal etkileri -Ekonomik faaliyetlerin temel özellikleri ve ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle olan ilişkisi	-Dünya üzerinde bulunan önemli ulaşım hatlarının bölgesel ve küresel etkileri	-Afetlerin oluşum nedenleri ve özellikleri -Dünyada ve Türkiye'de afetlerin dağılışı ve etkileri -Afetlerden korunma yöntemleri

Windows'u Etki
Windows'u etkinleştir

11. Sınıf	Haftada 2 Saat	-Biyocoşunluluğun oluşumunda etkili olan faktörler -Madde döngüleri ve enerji akışı	-Ülkelerin farklı dönemlerine ait nüfus politikaları ve sonuçları -Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına bağlı oluşabilecek senaryolar -Şehirlerin fonksiyonel özellikleri ile küresel ve bölgesel etkileri - Türkiye'de fonksiyonel özelliklerine göre şehirler - Türkiye'deki kır yerleşme tipleri - Üretim, dağıtım ve tüketimi etkileyen doğal ve beşeri unsurlar -Üretim, dağıtım ve tüketim sektörlerinin ekonomiye etkisi -Doğal kaynak-ekonomi ilişkisi - Türkiye'de uygulanan ekonomi politikaları ve ekonominin sektörel dağılımı - Türkiye'de tarım sektörünün özellikleri ve ekonomideki yeri - Türkiye'nin madenleri ve enerji kaynakları - Türkiye'de sanayi sektörünün özellikleri ve ekonomideki yeri	-Dünya üzerinde ilk kültür merkezleri -Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışı - Türk kültürünün yayılış alanları - Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenleri -Ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolü -Farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerde tarım-ekonomi ilişkisi -Bölgesel ve küresel ölçekte örgütler	-Oluşum şekillerine göre çevre sorunları -Yenilenemeyen kaynakların kullanımı -Farklı gelişmişliğe sahip ülkelerdeki doğal kaynak kullanımının çevresel sonuçları
		-Ekosistemi oluşturan unsurlar -Su ekosistemleri	-Türkiye'nin uyguladığı nüfus politikaları ve gerekçeleri -Dünyada ve Türkiye'de	-Ülkeler ve bölgeler arasındaki ticaretle ham madde, üretim ve pazar alanları - Sanayileşmiş bir ülkenin sanayileşme süreci	-Maden ve enerji kaynakları kullanımının çevre üzerindeki etkileri - Arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaların çevre üzerindeki etkisi -Çevre sorunlarının oluşum, yayılma süreçleri ve küresel etkileri -Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı
12. Sınıf	Haftada 2 Saat	-Ekstrem doğa olayları ve etkileri	-Şehirleşme, göç ve sanayileşme olgularının birbirleriyle olan ilişkisi ve toplumsal etkileri -Ülkemizdeki işlevsel bölgeler ve özellikleri -Türkiye'deki bölgesel kalkınma projeleri ve etkileri -Hizmet sektörünün Türkiye ekonomisindeki yeri -Ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörler - Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişimi -Dünya ticaret merkezleri ve ağlarının küresel ekonomideki yeri - Türkiye'deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkileri -Tarihi ticaret yolları ve Türkiye'nin konumu - Türkiye'nin dış ticareti ve dünya pazarlarındaki yeri - Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisi - Türkiye'nin turizm potansiyeli	-Tarihsel süreçte kıtaların ve okyanusların konumsal önemindeki değişim -Ülkelerin konumunun bölgesel ve küresel etkileri -Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumu - Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihi ve kültürel bağlar -Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin belirlenmesinde etkili olan faktörler -Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sosyal ve ekonomik özellikleri -Doğal kaynak potansiyelinin ülkelerin bölgesel ve küresel ilişkilerine olan etkisi - Dünyadaki başlıca enerji nakil hatlarının bölge ve ülkelere etkileri -Ülkeler arasında sorun oluşturan mekânsal unsurlar ve günümüz çatışma alanları	-Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalar -Çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkileri
		-Gelecekte doğal sistemlerde meydana gelebilecek değişimler ve bu değişimlerin canlı yaşamı üzerindeki etkileri	Bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünün sosyal ve kültürel hayata olan etkileri -Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimler -Ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetlerin ilişkisi -Turizmin Türkiye ekonomisindeki yeri	-Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgeler -Teknolojik gelişmelerin bölgeler ve ülkeler arası kültürel ve ekonomik etkileşimindeki rolü	-Doğal çevrenin sınırlılığı -Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditler

CDÖP kazanım sayıları ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Tablo 4.3).

Tablo 4.3. 2018 Türkiye CÖP Kazanım Sayısı ve Süresi (MEB 2020)

Üniteler	9.sınıf	10.sınıf	11.sınıf(2s)	11.sınıf(4s)	12.sınıf(2s)	12.sınıf(4s)
	Sayı/Süre	Sayı/Süre	Sayı/Süre	Sayı/Süre	Sayı/Süre	Sayı/Süre
Doğal Sistemler	13/47	17/36	2/4	4/12	1/2	2/12
Beşeri Sistemler	4/15	12/24	15/41	20/76	12/33	17/82
Küresel Ortam: Ülkeler ve Bölgeler	3/5	1/4	7/17	9/40	9/31	1/38
Çevre ve Toplum	2/5	4/8	5/10	7/16	2/6	4/12

4.5. İsviçre Bern kantonu Coğrafya Öğretim Programında İçerik

İsviçre Coğrafya Öğretim Programı'nda zorunlu verilmesi gereken konular başlıklar halinde verilirken zorunlu olan konu başlıkları kazanımı sağlanma koşulu ile bu konuların içerik seçiminde kurumlara kendi hareket alanları sağlanmıştır.

1.sınıf:

İçerik alanı: Coğrafyaya Giriş,

Doğal sistemler

-Dünya'nın hareketleri ve sonuçları

-Dünya'nın hareketleri sonucu oluşan iklimler ve değişimler

Kartografya

-Harita ile ilgili genel bilgiler

-Matematik coğrafya bilgisi

-Ölçek

-Tematik haritalar

-Profil çizimi

-Arazide harita kullanımı ve yönlendirme

-Dünya ve İsviçre ulusal koordinat sistemi, ulusal haritalar

-Tarihsel olarak Dufour ve Siegfried haritaları

-Coğrafi bilgi sistemleri (CBS)

-Fotoğraf hava ve uydu görüntülerinin tanımlanması ve açıklanması

Temel klimatoloji

-İklim elemanları

-Radyasyon, sıcaklık ve sıcaklık ölçümleri (maksimum, minimum ve ortalama değerler)

-Hava basıncı ve Rüzgar (Beaufort ölçeği, rüzgar gülü ve izobar haritaları)

-Basıncı etkileyen faktörler

-Yerel ve jeostrofik rüzgarlar

-Nem (Bağıl ve mutlak nem, çiy noktası eğrisi)

-Bulut oluşumu ve bulut çeşitleri

-Yağış oluşumu ve yağış çeşitleri

-İklim bölgeleri: tropik, subtropik ve soğuk bölge; yüksek ve alçak basınç alanları; tropikal siklonlar (hadley hücresi)

-ITC ve mevsimsel değişimler

-İklim diyagramları okuma ve anlama

-Walter iklim şeması

Bitki örtüsü

-Besin döngüsü

-Arazi kullanımı

-Değişen tarım yöntemleri

-Kereste endüstrisi ve madencilik

Toprak bilimine giriş

-Toprak oluşum süreci

-Toprak verimliliğini etkileyen ana faktörler

-Humus, mineraller ve organik maddeler

-Toprak çeşitleri

1. Sınıf içerikleri verildikten sonra bazı kazanımların sağlanması beklenmektedir;

-Öğrencinin kendi için ülkesini öğrenmesi ve güncel olması

-İsviçre’de çeşitli arazi çalışmaları düzenlenmesi

-Dünya çapında olaylarla ilgili sınıflama ve sıralama yapabilmesi

-Çeşitli bilgi kaynaklarını kullanabilmesi

-Grafik çizme, okuma ve anlama, harita çalışmaları

-İsviçre’nin ve dünyanın topografik bilgisi

-İklim diyagramları okuma ve anlama

-Toprak profili anlama

2.sınıf

İklim, insanlar ve çevre

-21.yüzyılın temel sorunları

-Hava ve iklim bilgilerinin değerlendirilmesi

-Küresel iklim bilgisi

-Küresel iklim değışiklikleri ve tartışmalar

-İklim değışikliğini anlama ve tanıma

-İklim dalgalanmaları

-Sera etkisi ve hava kirliliği

-Ozon tabakası

-Çevre ve ekolojik etkileri

-İnsan için etkileri

-Hava kirliliği nedenleri ve sonuçları

-Hava kirliliğinin çevresel ekolojik etkileri

-Sorunlu alanlara yönelik çözüm yaklaşımları

Temel Jeoloji

-Genel kavramlar

-Levha tektoniği

-İç kuvvetler (volkanizma ve deprem)

-Kayaç bilgisi

-Kayaç döngüsü ve kayaç çeşitleri

-Jeomorfolojik süreçler ve etkileri

- İsviçre'nin kaba jeolojik yapısı ve geçmişı (Alpler, Merkez plato ve Jura)

-Çevre ve arazi kullanımı

3.Sınıf

21. Yüzyılda şehir coğrafyası

-Şehir kavramı

-Şehirlerin fonksiyonları, şehrin yapısı, konum faktörü

-Şehirlerin etki alanları, itici ve çekici sebepler (ulusal ve uluslararası bir vaka çalışması)

-Şehirleşmenin çevreye etkisi, neden ve sonuçları

Ekonomik coğrafya

-Ekonominin sosyal hayata ve çevreye etkisi

-Ekonomik olarak gelişen ve gelişmekte olan bölgeler

-Sanayileşmiş ülkelerin karşılaştırılması

-İsviçre'nin kalkınma, iş birliği ve sürdürülebilirlik açısından eleştirel olarak değerlendirilmesi

-İsviçre'nin gelişmekte olan ülkelere yönelik rolü

Nüfus ve göç

-Nüfus ve ekonomik kalkınma

-Gelişmişliğin ve kalkınmanın göstergeleri

-Az gelişmişliğin nedenleri ve sonuçları

-Kalkınma teorileri ve stratejileri

-Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri tanımak (İsviçre, Avrupa ve Küresel olarak)

-İsviçre'nin kalkınma politikaları ve hedefleri

Küreselleşme

-Küreselleşmenin nedenleri ve etkileri (bir çalışma yapılmalı)

-Küreselleşmenin çevresel etkileri

-Küreselleşmenin sosyoekonomik etkileri

-Sürdürülebilir bir gelecek mümkün mü?

Mekansal analiz

-Mekansal analiz yöntemleri hakkında bilgi vermek ve kullanmak

-Dünya ekonomisi ve siyasetinin incelenmesi

-Doğal ve kültürel koşullar

-Odak noktaları ve bunların değerlendirilmesi (Kuzey Amerika, Rusya, Asya Pasifik, Arap Bölgesi, Avrupa)

3-4.Sınıf

* 4. Sınıfta coğrafya zorunlu değildir. Hem 3 hem 4. sınıfların seçebileceği müstakil bir seçmeli ders olarak hazırlanmıştır. Konu seçme özgürlüğü de vardır. Amaç daha derin bir bakış açısı kazandırmaktır.

Ek dersin öğretici nitelikleri lise öğrencilerinin bağımsız çalışması ve kendi fikirlerini geliştirmesine, yaratıcı yaklaşıma daha fazla ağırlık vermeleridir. İlgili metodolojileri kullanarak sunum da yapmalıdır, Ayrıca Coğrafi Bilgi Sistemleri mümkün olduğu kadar kullanılmalıdır. Ek konular tamamlandığında mutlaka arazi çalışmaları yapılarak konular derinleştirilir. 2 yıl içinde en az 4 konu alanı çalışılmış olmalıdır.

Konular

-Doğal afetler

-Kültür ve habitat

-Etnoloji

-Göç ve entegrasyon

-Jeopolitik

4.6. İçerik Açısından Karşılaştırma

Hedefe ulaşma ve beceri kazanılmasında içerik önemli bir yere sahiptir. İçerik ülkelerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde düzenlenmelidir.

Her iki programa bakılarak içerik karşılaştırması yapıldığında Türkiye’de uygulanan Coğrafya Öğretim Programı sarmal bir yapıya sahipken Bern’de uygulanan programda böyle bir yapı görülmemektedir. Her iki programda da içerik kısmında farklı bir şekilde dile getirilmesine rağmen birçok konunun aynı olduğunun söylenmesi mümkündür.

İsviçre Bern’de uygulanan çerçeve programda verilen öğretim programı içeriği okula göre genişletilebilir, programın süresi, sıralanışı ve ağırlığı değiştirilebilir. Bu tamamen öğrenci ve okulun ihtiyaçlarına bağlıdır. Bunun için okul yönetimi ve öğretmenlerden oluşan komisyonlar çeşitli zamanlarda karar verir. Türkiye’de ise öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığınca oluşturulan programa uymak durumundadır.

Türkiye’de uygulanan programda kazanımla birlikte hangi beceri, yetkinlik ve değerlerin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bern’de uygulanman programda böyle bir yönlendirme yoktur. İçerik sonunda genele yayılması hedeflenen değerler ve yetkinlikler belirtilmiştir.

Türkiye’de uygulanan son programda Mekânsal Bir Sentez Türkiye ünitesi kaldırılmasına rağmen her bölümde mutlaka Türkiye’den alt başlıklar halinde bahsedilmiştir. Örneğin; Dünya su varlığı – Türkiye’de su varlığı gibi. Bern programına bakıldığında ülkenin fiziki ve beşeri unsurlarının çok az ele alındığı görülmektedir.

9. 10 ve 11. sınıf içerik bakımından farklı ifadelerle de olsa hemen hemen aynı konular yer almakla birlikte Türkiye’de uygulanan programda daha fazla konu olduğunu ve daha yoğun olduğu görülmektedir. 12.sınıfta ise Bern’de içerik çok daha farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu seviyede öğrenciden aktif katılım somut ürünler beklenmekte, özellikle arazi çalışmalarına ve coğrafi bilgi sistemlerine önem verilmektedir. Türkiye’de diğer sınıf kademelerinde olduğu gibi bir öğretim programı vardır ve uygulanır.

4.7. Türkiye Coğrafya Öğretim Programında Öğretme-Öğrenme Süreçleri

Son oluşturulan Coğrafya Öğretim Programı’nda, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin beraberinde yaşanan değişimler göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Böylece program daha çağdaş hale gelmiştir.

Türkiye’de uygulanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nda öğrenme-öğretme süreçlerinin etkili olması için şu maddeler sıralanmıştır;

1. Öğrencilerin araştırma yapma, sorgulama, keşfetme, problem çözme, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşıp tartışabilmelerine, kendi öğrenme hedeflerini belirleyebilmelerine ve diğer öğrencilerle çalışmalarına imkân sağlayan öğrenme ortamı oluşturulmalıdır. Etkinliklerin sınıf içinde yapılmasına özen gösterilmelidir. Ön hazırlık gerektiren etkinliklerin hazırlık safhası, okul dışında olabilir.

2. Öğretim programında yer alan konuların aktarılmasında diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirilmesine imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir.

3. Program, coğrafyanın alanı gereği konulara bütünsel bir bakış açısı ile hazırlanmıştır. Konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla etkileşim hissettirilmeli, öğrencilerde olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirilmelidir.

4. Programın uygulanmasında ders, konu ve öğrenci seviyesine uygun öğretim materyallerine erişilmesi veya hazırlanmasından öğretmen sorumludur.

5. Coğrafya Dersi Öğretim Programı, günümüz bilgi-iletişim teknolojilerinin coğrafya konularının öğretiminde kullanılmasını destekler niteliktedir. CBS uygulanması bazı kazanımlarda önerilmiştir. Okullardaki teknik donanım ve fiziki imkânlara bağlı olarak öğretmen CBS uygulamaları geliştirebilir veya uygulayabilir.

6. Öğretmen, uygulama gezilerine önem vermelidir. Coğrafya dersi için vazgeçilmez olan arazi çalışmaları hem arazi çalışma becerisinin gelişmesi hem de pek çok coğrafi olayın yerinde görülüp konuların daha iyi algılanması için çok önemlidir.

7. Öğretmenler, Coğrafya dersi ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdır. Sınıf düzeyi, öğrencilerin ilgi, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri gibi unsurları göz önünde bulundurarak kazanımlarla tutarlı olacak şekilde öğretim materyalleri yapılandırılmalı ve kullanılmalıdır. Öğretim materyalleri hazırlanırken zümre öğretmenleri ve diğer disiplin alanlarının öğretmenleriyle iş birliği yapılmalıdır (MEB, 2018: 14).

4.8. İsviçre Bern kantonu Öğretim Programında Öğretme-Öğrenme Süreçleri

Bern'de Coğrafya Öğretim Programı çerçevesinde eğitim öğretim süreçlerinde niteliği arttırmaya yönelik bir beklenti vardır. Süreç içinde öğrencilerin coğrafya dersindeki kazanımları alarak bireysel bakış açıları geliştirmeleri beklenmektedir. Öğrencilerin

kendilerinin araştırma yapmaları, sorgulamaları, analiz etmeleri ve değerlendirme yapmaları beklenir. Coğrafya dersinin odak noktası, doğanın ve canlıların yaşam alanıdır. Bu durum göz önünde bulundurularak, coğrafya dersi, teknik ve bütüncül bir şekilde; yerel, bölgesel ve küresel düzeyde düzenlenmiştir. Öğrencilerin bunlarla başa çıkması, doğayı ve çevreyi bir bütün olarak algılaması, bu ders ile mümkündür. Bütüncül bakış açısı kazanmaları ve değişen çevre ile eleştirel ve kararlı bir şekilde başa çıkmaları, sorumlu yaşamak ve sürdürülebilir çözümlere katkıda bulunmaları beklenir.

Coğrafya bilimi bireyin doğada, teknik ve sosyal alanlarda kendi alanını bulmasına yardımcı olur ve katkıda bulunur. Böylece bireyin kültürel çevrede kendisine ve diğer insanlara karşı sorumluluğunu kabul etmesi gerekliliğini anlamasına, kişisel olgunluğun oluşmasına yardımcı olur.

Çerçeve öğretim programına göre arazi çalışmaları coğrafya dersinin önemli bir parçasıdır. Bunun sebebi gerçeği somut bir hale getirmesidir. Arazi çalışmaları mekânları ve değişiklikleri yakalar, analiz eder ve bunların değerlendirilmesini sağlar.

Coğrafya dersleri, doğa bilimleri, beşeri bilimler ve bütüncül düşünmeyi geliştirir. Böylece bağlantıların tanınmasını ve disiplinler arası etkileşimi görmeyi teşvik eder.

Öğrencilerin coğrafi sorunları farklı mekânsal ve zamansal boyutlarda analiz etmeleri ve bunun için coğrafi bilgi sistemlerini kullanarak haritalar, profiller, diyagramlar, istatistikler, görüntüler, metinler ve grafikleri yorumlamaları beklenir. Böylece öğrenciler saha çalışmaları sırasında coğrafi bilgi sistemleri aracılığı ile mekânları ve coğrafi gerçekleri gözlemlemeyi öğrenir, betimler ve analiz eder.

4.9. Öğretme-Öğrenme Süreçleri Açısından Karşılaştırılması

Her iki ülkenin de coğrafya öğretim programına bakıldığında öğretme-öğrenme süreçlerinde dikkat edilmesi gerekenler, coğrafi becerilerin nasıl kazandırılması gerektiği ayrıntılı olarak verilmiştir.

Her iki ülkenin de beklentisi öncelikle öğrenimin niteliğini arttırmaktır. Bunun için öğrencinin, bireysel bir bakış geliştirmesi, araştırması, sorgulaması ve bunları çok boyutlu olarak bütüncül şekilde analiz etmesi, yorumlaması beklenir. Gerekli olan materyaller ve bunların kullanımını öğretmen tarafından sağlanır.

Bir diğerk önem verilen konu, bilgi ve teknolojinin kullanılmasıdır. Özellikle her iki ülkenin de açıklamalarına bakıldığında Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin kullanımını önerdikleri görölmektedir.

Öğretme ve öğrenme süreçlerinde iki ülkede de önemi vurgulanan bir diğerk başlık, arazi çalışmalarıdır. İsviçre Bern çerçeve programında arazi çalışmalarının önemi sürekli vurgulanmış, öğrencilerin araştırma yapmaları, keşfetmeleri, veri toplamaları bu verilerle tartışmalar yapıp çözüm üretmeleri beklenmektedir. Sahada çalışmalarında CBS'de aktif olarak rol oynar, çeşitli grafikler ve diyagramlar oluşturulur. Arazi çalışmaları ile somut kazanımlar elde edileceği vurgulanmıştır. Türkiye'ye bakıldığında, CDÖP aynı şekilde arazi çalışmaları önemsenmiştir.

4.10. Türkiye Coğrafya Öğretim Programı'nda Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı

Coğrafya dersi için yapılacak ölçme ve değerlendirme çalışmaları programdaki kazanımların gelişimini ve başarıyı ölçme üzerinedir. Ölçme değerlendirme yapılırken öğrencinin ne öğrendiği üzerine durulur. Ölçmede geleneksel metotların yanı sıra yeni yöntemler de kullanılır. Kazanımların yapısı farklı olduğu için kullanılan ölçme değerlendirme yöntemi de farklı ve kazanıma uygun olmalıdır. Ülkemizde coğrafya dersinde yaygın olarak yazılı ve sözlü sınavlar; kısa cevaplı sorular, doğru-yanlış testleri, çoktan seçmeli testler ve eşleştirme yöntemleri kullanılmaktadır. Bu soru türlerinin güçlü yönleri olduğu gibi zayıf yönleri de mevcuttur. Uygulamada bunların dikkate alınması gerekmektedir. Bu da coğrafya öğretmenlerinin yüklendiği bir sorumluluktur. Coğrafya öğretmeni, ölçme ve değerlendirmede kullanacağı ölçütleri belirlerken ölçme araçlarının birinin diğerine göre daha iyi olmadığını, ancak ihtiyaçları karşıladığı ölçüde yeterli ya da yetersiz olduğunu bilmeli ve soruların özelliklerine göre uygulama yapmalıdır (Biricik, S., Balcı, A., Elmastas, N., Polat, S. 2002).

Türkiye CDÖP'de ölçme-değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeler aşağıdaki tablodaki gibidir. Tablo 4.3.

Tablo 4.3. CDÖP Ölçme değerlendirme ilkeleri (MEB, 2018)

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

(MEB, 2018)

Değerlendirme teknikleri, öğrencinin tüm yeteneklerinin değerlendirilmesini sağlamalıdır (MEB, 2005, 40).

4.11. İsviçre Bern kantonu Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme değerlendirme çalışmaları, kazanımların sağlanıp sağlanmadığı üzerinedir. Öğrencinin neyi ne kadar öğrendiği üzerinde durulur. Çok çeşitli kazanım ve buna bağlı olarak da çeşitli ölçme değerlendirme yöntemleri vardır.

Çoktan seçmeli sorulardan oluşan sınavlar nadir kullanılmaktadır. Öğrencilerin derslere katılımı ve ders aktiviteleri önemlidir. Öğrenci gözlemi yapılır, sınıf mevcutlarının az olması bunu kolaylaştırır.

Öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri istenir. Dönem sonlarında öğrenciler, raporlar hazırlayarak öğretmenlerle birlikte bunları incelerler.

Her dönem kazanım değerlendirme sınavları yapılır. Sınavlar da öğrencinin düşünmesine, analiz, sentez ve değerlendirme yapmasına yöneliktir. Bununla birlikte öğrenci ders için proje yapmakla sorumludur.

4.12. Ölçme ve Değerlendirme Açısından Karşılaştırılması

Her iki ülkede de gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirmeler, portfolyolar, projeler yapılması beklenmekle birlikte bunların ağırlığı öğretmene bırakılmıştır. Ölçme değerlendirme sonucunda not sistemi Türkiye’de 100 puan en yüksek olmak üzere değerlendirme yapılır. İsviçre’de ise 6 puanlık not sistemi vardır ve en yüksek puan 6’dır, 3,5 aşağısı zayıf kabul edilir (Arı, 2006).

Türkiye Coğrafya Öğretim Programı’nda farklı olarak ölçme değerlendirme uygulamaları için çeşitli ölçekler ve metotlar belirtilerek yönlendirme yapılmıştır. Ölçme değerlendirme ilkeleri programda belirlenmiştir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Türkiye ve İsviçre'nin Bern kantonunun Coğrafya Öğretim Programı'nın karşılaştırılmasını amaçlayan bu çalışmada her iki ülkenin de coğrafya öğretim programı hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve ölçme değerlendirme durumları detaylı olarak incelenmiştir.

İncelenen iki ülke birbirine benzer yönleri olmasının yanı sıra farklı gelişmişlik seviyesine sahip farklı coğrafyalarda yer alan ve buna bağlı olarak farklı ihtiyaçları olan ülkelerdir. Karşılaştırma yapıldığında iki ülkenin gelişmişlik seviyeleri, nüfus miktarları, doğum ve ölüm oranları, kişi başına düşen gelir, ülkelerin uluslararası alandaki etkinliği, eğitim seviyeleri, tarihi ve kültürel altyapıları gibi parametreler eğitimin kalitesinde rol oynamıştır. Türkiye'de eğitim için mevcut olan bir bakanlık vardır, yetki ve sorumluluk bakanlık tarafından merkezi bir alanda toplanmıştır. Bern'de ise bir eğitim bakanlığı yoktur.

Her iki ülkenin programına bakıldığında da benzerlikler ve farklılıklar görülmektedir. Her iki ülkede de coğrafya eğitimi, coğrafyayla ilgili konular ilköğretim kademesinde farklı isimlerdeki derslerde verilmektedir. Coğrafya olarak ayrı bir ders yoktur. Daha çok sosyal bilimler olmak üzere bazı konularda fen bilimleri dersinde gösterilmektedir. Her iki ülkede de hedef içerik ve kazanım açısından benzerlikler görülmektedir. İki ülkede yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye'de uygulanan programda sarmal yaklaşım benimsenmiştir, bu konuda Bern'den farklıdır. Bern'de sarmal yaklaşım yoktur. Kavramlar ve konular yinelenmemiştir, tekrar ele alınmamış ve derinleşmemiştir. Daha çok tematik ve doğrusal bir yaklaşım görülmektedir. Özellikle tematik yaklaşım benimsenmiş disiplinler arası etkileşim önemsenmiştir. Öğrencilerin çok boyutlu, eleştirel düşünceleri önemsenmiş, bilgi ve teknoloji kullanımı ile coğrafi bilgi sistemleri kullanılması sürekli vurgulanmıştır. Türkiye'de eğitim başlıklarının her birinin en ince ayrıntısına kadar düzenlendiği ve yönlendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Bern programına bakıldığında ise daha çerçeve şeklinde olduğu, yol göstericiliğinin ve yönlendirmenin çok az olduğu görülmektedir.

Her iki ülkede uygulanan programda da hedefler ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Oldukça benzer olmakla beraber Türkiye'deki programda hedefler daha kapsamlı yönlendirici ve yol göstericidir. Türkiye'de uygulanan programda Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkilerinin

önemi ve vatan bilinci daha çok vurgulanmıştır. Bern’de böyle bir hedef yoktur. Bern’de ise farklı olarak küresel iklim değişikliği ve sera etkisi konusu hedef kazanım olarak belirlenmiş ve önemi çok daha fazla vurgulanmıştır.

Her iki programda da içeriğe bakıldığında 1 ve 2. kademede yoğunluk göze çarpmaktadır. Her iki ülkede de 1 ve 2. sınıfta kazanım sayısı çok fazla olmakla birlikte Türkiye’de uygulanan programda kazanımlar öğrenme alanlarına göre ayrılmışken İsviçre’de uygulanan programda kazanımlar sadece başlıklar halinde verilmiştir. Bern’de uygulanan programda kazanım sayısı yoğunluğu 3 ve 4. sınıfta azalırken Türkiye’de aynı kademeye denk gelen 11 ve 12. sınıfta kazanım yoğunluğu devam etmektedir. Kazanımların yoğun olması olumsuz sonuçlar doğurabilir. Her iki ülkede de kazanımların en yoğun olduğu 1 ve 2. sınıfta 2 saatlik süre verilmiştir ve Bern’de 2 sınıfta sadece bir dönem coğrafya dersi vardır. Türkiye’de 3 ve 4. sınıfta yani 11 ve 12. sınıfta sadece seçmeli olarak coğrafya eğitimi vardır. Bern’de 3. sınıfta da zorunlu coğrafya dersi bulunurken 3 ve 4. sınıf için ayrıca seçmeli ve ek konu halinde seçim sunulmuştur.

Sonuç olarak her iki programa da bakıldığında birbirlerine benzer yönleri dışında eğitimin programının her ögesinde farklılıklar görülmektedir. Özellikle ele alınan içerik ve ölçme değerlendirme konusunda farklılıklar daha fazla göze çarpmaktadır. Örneğin her iki ülkenin içerik kısmında birinci kademede iklim bilgisi konusu yer alıyor, Türkiye’de uygulanan coğrafya öğretim programında Türkiye’de iklim adı altında bir konu varken Bern’de iklim konusundan hiç bahsedilmemiş. Türkiye’de uygulanan programda yerleşmeler, doku tipleri, Türkiye’de yerleşme konuları varken Bern’de bu tarz beşeri konular yer almamaktadır. Ülke ile ilgili güncel bilgilerin öğrenilmesi için arazi çalışmaları yapılması teşvik edilmiştir. Türkiye programında yine ayrı başlıklar halinde -bölge ve sınırları - ülkeler ve bölgeler diye bir bölüm varken Bern’de böyle bir konu yoktur.

Türkiye’de uygulanan programda sarmal yaklaşım benimsendiği için her kademede doğal sistemler, beşeri sistemler, küresel ortam ülkeler ve bölgeler, çevre ve toplum üniteleri yer almakla birlikte Bern’de uygulanan programda 1 ve 2. kademede sadece fiziki coğrafya ve çevre konuları vardır. Beşeri sistemleri ilgilendiren konular 3. sınıfta ve 4. sınıfta ele alınmıştır. Yine Türkiye’deki kadar kapsamlı değildir.

Aladağ’ın (2018), Türkiye ve Türkmenistan Coğrafya Öğretim Programları’nın Karşılaştırılması adlı çalışmasında; hedef, içerik, öğrenme durumları ve ölçme değerlendirme

açısından iki ülkenin benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmuştur. Coğrafya biliminin öğrenilmesi hem bireyler hem de ülkeler için önemlidir. Coğrafya eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerekmektedir. 1997-1998 eğitim öğretim yılı ile birlikte kesintisiz eğitim 8 yıla çıkmıştır ve ilkokul ile ortaokulda derslerin bütünlüğü amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik ortaokullarda okutulan coğrafya dersi kaldırılmış ve sosyal bilgiler üniteleri yeniden düzenlenmiştir. Türkmenistan'da 5. sınıfta başlayan coğrafya dersi Türkiye'de 9. sınıfta başlamaktadır. Türkiye'de yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış bir öğretim programı vardır. Türkmenistan'da benimsenen yaklaşım ise klasik yaklaşımdır. Bununla birlikte içerikler oluşturulurken de her iki ülkede farklı yaklaşımlar benimsenmiştir. Türkiye'de sarmal yaklaşım benimsenmişken Türkmenistan'da doğrusal yaklaşım benimsenmiştir. Yapılan çalışmaya bakıldığında ise Bern'de uygulanan programda da yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir ve program öğrenci merkezlidir.

Tomal'ın (2004), Türkiye ile Almanya'nın Lise Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılmalı İncelenmesi adlı doktora tezi çalışmasında öğretim programları incelenmiş ve birçok farklılık ortaya koyulmuştur. Genel amaçlar bakımından Almanya'da uygulanan programın toplumun genel beklentilerini karşılması bakımından daha kapsamlı olduğu tespit edilmiştir. Almanya'daki program büyük ölçüde, Türkiye'de uygulanan program ise kısmen toplumsal ve çevresel sorunlara duyarlı vatandaş yetiştirmeye yöneliktir. Türkiye'de büyük ölçüde ezbere dayalı iken Almanya'da kısmen ezbere dayalıdır. Türkiye'de ülke ile alakalı konular daha fazla yer alırken Almanya'da daha azdır. Almanya'da gezi-gözleme büyük önem verilirken Türkiye'de bu yöntem kısmen önemlidir. Almanya'da doğal afetler konusu daha çok yer alır Türkiye'de ise bu konu yeteri kadar yer almaz. Tüm bu farklılıkların yanında her iki ülkede de genel olarak ders saati öğretmenler tarafından yetersiz görülmektedir. Bu çalışma ile yapılan çalışma karşılaştırıldığında, Almanya ile Bern'in çok benzer olduğu görülmektedir. Bern'de de coğrafya dersi ile kazandırılmak istenen asıl amaç, topluma ve çevreye duyarlı, toplum ve çevre sorunları ile kolayca başa çıkabilen, çözümler üreten bireyler yetişmesini sağlamaktır.

Kaya'nın (2011), Türkiye ve Almanya'daki Coğrafya öğretim Programlarının Karşılaştırılması adlı çalışmasında; her iki ülkenin de programlarının hedef, içerik öğretme öğrenme süreçleri ve ölçme değerlendirme süreçleri incelenmiştir. Her iki ülke için de aynı sayıda hedef bulunmasının yanı sıra Türkiye'de bir yıl Almanya'da üç yıl içerisinde kazandırılması beklenmektedir. Türkiye'deki programda fiziki konuların daha fazla olduğunu

ve bu konuların öğrenciler için ağır konular olup 11 ve 12. sınıfta verilmesin daha uygun olacağı görüşü dile getirilmiştir. Almanya’da uygulanan Coğrafya Öğretim Programı’nda çevre ve sürdürülebilirlik konusunda duyarlı bireyler yetiştirilmesi konusuna Türkiye’de uygulanan programa göre daha fazla önem verilmiş ve bu konunun daha fazla üzerinde durulmuştur. Türkiye’de bu konularda öğrenciye kazandırılacak değer ve tutumlar maddeler halinde sorumluluk olarak verilmiştir.

Kaya (2007) tarafından yapılan Türkiye ve İngiltere’de Ortaöğretim Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredat, Metot ve Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi adlı doktora tezi çalışmasında müfredat, metot ve araç gereç karşılaştırması yapılmıştır. Bununla birlikte her iki ülkenin de mevcut genel eğitim sistemleri incelenmiştir. İki ülke karşılaştırıldığında farklılıkların temelinde insanlara olan bakış açısının oldukça önemli olduğu belirtilmiş. İki ülkenin farklı olmasında nüfus yapısının belirgin etkisinden bahsedilmiş. Türkiye’de eğitim hizmetlerinin tek bir bakanlıkta merkezi olarak yürütülmesine karşın İngiltere’de merkezi yapı yerine yerel eğitim otoritelerine ayrılmış ve işlerin daha hızlı ilerlemesi sağlanmıştır. Kaya’nın bu çalışmasında, Türkiye’de coğrafya eğitiminin ezberci olduğu vurgulanmış. İngiltere’de ortaöğretim seviyesinde hem bilgisayar hem coğrafya laboratuvar imkânlarının çok yaygın olduğu belirtilirken bu imkânların Türkiye’de coğrafya eğitimi anabilim dallarında bile oldukça kısıtlı olduğu belirtilmiştir. Bu da coğrafya eğitiminin çağa uygun olmadığını ve ihtiyaçlara cevap vermediğini coğrafyanın yeteri kadar öğretilmediğini göstermektedir. İki ülke karşılaştırmasında sınıf mevcutlarının da farklı olduğu vurgulanmış. İngiltere’de mevcutlar 30’u geçmezken Türkiye’de bazı bölgelerde 50 kişiyi bulmaktadır. Yapılan çalışma ile karşılaştırıldığında Bern’de laboratuvar imkânlarının iyi bir seviyede olduğu, Türkiye’de ise hala laboratuvar imkânlarının az olduğu görülmektedir.

İncekara (2006) tarafından yapılan Türkiye ve Kanada’da Ortaöğretim Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredat, Metot ve Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi adlı doktora tezi çalışmasında Kanada ve Türkiye’de coğrafya derslerinde kullanılan araç gereç ve metodun yanı sıra genel eğitim sistemini ve coğrafya eğitiminin işleyişi de araştırılmıştır. Tüm bunların sonucunda iki ülke karşılaştırıldığında farklılık ve benzerlikler ortaya koyulmuştur. Kanada ve Türkiye karşılaştırmasında görülen farklılık ise Kanada’da CBS’ye daha çok önem verilmesi ve okullarda mutlaka CBS laboratuvarı bulunması. Bunun yanında internet araştırmaları için internet laboratuvarları da bulunmaktadır. Kanada’da coğrafya dersinde yapılacak arazi çalışmaları için ise ayrıca ödenek ayrılmaktadır. Türkiye’ye

bakıldığında ise CBS konusunun programda yer aldığı ama bunun için bir laboratuvar olmadığı görülmektedir. Arazi çalışmaları için ise bir ödenek bulunmamakta. Bunun sebepleri arasında öğrenci mevcutları da etkili olmuştur. CBS Bern’de de Türkiye’deki programla karşılaştırıldığında daha çok önem verilen bir alandır.

İnce (2014) tarafından yapılan Türkiye’de ve Hollanda’da Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminin Müfredatlar, Metotlar ve Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi adlı doktora tezi çalışmasında yapılan karşılaştırmalar sonucunda coğrafya eğitiminde iki ülke arasındaki en önemli farkın ezbercilik olduğundan bahsedilmiş. CBS eğitimine Hollanda’da daha fazla önem verilmekte olduğu tespit edilmiş. Türkiye’de CBS konusu Programda bir kazanım olarak görülmektedir. İlgili laboratuvarlar ise yüksek öğretim kurumlarında bile çok az sayıdadır. Yapılan çalışmada ise Bern CDÖP’de yine kazanım olarak görülmekle birlikte laboratuvarlar bulunmaktadır.

Sadıgov’un (2009) doktora tezi olan Azerbaycan ve Türkiye’de Uygulanan Coğrafya Öğretim Programı Karşılaştırılması adlı çalışmasında, en önemli benzerliğin eğitim yetki ve sorumluluklarının tek bir merkezde toplanması olduğu belirtilmiş, bu durumun hizmetlerin geç iletilmesine ve çözüm üretiminin yavaş olmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Her iki ülkede de ezberci bir sistem olduğu ve laboratuvar imkânlarının yetersiz olduğu belirtilmiştir. İki ülke karşılaştırıldığında göze çarpan fark ise Azerbaycan’da coğrafya bir ders olarak 6. sınıfta okutulmaya başlanmaktadır. Türkiye ve Bern karşılaştırmasına bakıldığında her iki ülkede de coğrafya dersinin lise kademesinde başladığı görülmektedir.

Tüm bu sıralanan çalışmaların bulguları ile bu çalışmanın bulguları arasında benzerlikler ve farklılıklar mevcuttur. Yapılan çalışmalardaki farklılıkların en önemli sebepleri, sosyo-ekonomik yapı, kültürel yapı, nüfus miktarı gibi parametrelerdir.

5.2. Öneriler

Bu çalışma doğrultusunda çeşitli önerilere ulaşılmaktadır. Öneriler sıralanacak olursa;

Milli Eğitim sisteminin temel sorunlarından biri, idari yapılanmadır. Milli Eğitim’de tüm yetki ve sorumlulukların merkezde toplanması, merkeziyetçi bir yapı olması, aksamalara neden olmaktadır. İsviçre ülkesinde yetki ve sorumlulukların dağıtılması sistemin işleyişinde hızlanma ve iyileşme sağlamıştır. Fakat İsviçre federal bir yapıya sahipken Türkiye’de üniter devlet yapılanması vardır. Yani merkezi idarenin üstünlüğü söz konusudur. Bu durumda

sistemin hızlanması ve iyileşmesi için üniter yapıya uygun daha esnek olmayı sağlayacak çalışmalar yapılması işleyişi hızlandıracaktır.

Türkiye'deki Coğrafya öğretim programında Türkiye ili ilgili olan fiziki veya beşeri coğrafya konuları Bern'e oranla oldukça fazladır. Bu konularda azaltmalar sağlanması konunun anlaşılması ve daha iyi dönüt alınmasını sağlayabilir.

İsviçre Bern'de uygulanan çerçeve programının içeriğine bakıldığında, ek olarak 3 ve 4. Sınıfta konu seçme özgürlüğü olan seçmeli bir coğrafya dersi tasarlanmıştır. Mutlaka CBS kullanılarak ve arazi çalışmaları yapılarak konuların derinleştirilmesi beklenir. Türkiye'de de böyle bir uygulama yapılarak, öğrencilerin bilgi teknoloji kullanımları arttırılabilir ve bağımsız çalışmaları, fikir üretmeleri, yaratıcı yaklaşımları desteklenebilir.

Programlar karşılaştırılırken içerik ve öğrenme öğretme süreçlerinde her iki ülkede de CBS'nin coğrafya dersi için önemi vurgulanmıştır. İsviçre'de gerek laboratuvarlarda gerek sahada CBS derslere dâhil edilmiştir ve kullanılmaktadır. Coğrafya eğitiminin olmazsa olması CBS uygulamaları için ülkemizde tüm okullarda gerekli altyapı oluşturulmalı, bilgisayar teknolojilerinin kullanımı arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaş, Y., Engin, İ., Gençtürk, E., (2003). 1. Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Müfredat Programlarındaki Değişimler, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 157, Ankara.
- Akkuş, M. (2008). *Coğrafya Dersi Öğretim Programının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akyüz, Y. (1985). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No: 149, Ankara.
- Akyüz, Y. (2005). *Türk Eğitim Tarihi: M.Ö. 1000 - M.S. 2004*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Aladağ, C. (2018) Türkiye ve Türkmenistan Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılması, *Turkish Studies Dergisi*, Cilt 13/19, 78-98.
- Aladdinov, R. (2006). *Türkiye Ve Azerbaycan Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arı, A. (2006). *İsviçre (Basel) Okul Sistemi*, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- Biricik, S., Balcı, A., Elmastas, N., Polat, S. (2002). *İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Okutulan Coğrafya Ders Kitapları Üzerine Bazı Düşünceler*, Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı, 9-12 Temmuz 2002, Bildiriler Kitabı, s. 18-28, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Chapman, E. (1975). *Switzerland: A Study of Educational System of Switzerland and Gulde to the Academic Placement of Student From Switzerland İn Educational Institution in the USA*.
- Demirci, A. (2004). *Türkiye ve ABD’de Ortaöğretim Coğrafya Öğretim Sisteminin Müfredatlar, Metotlar ve Kullanılan Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı Eğitim*, Pegem Yayıncılık. Ankara.
- Doğanay, H. (1989) Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları, *Coğrafya Araştırma Dergisi*, Sayı:1. Ankara.
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafyada Metodoloji: Genel Metotlar ve Özel Öğretim Metotları*, MEB Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi, 187, İstanbul.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri: Orta Öğretimde Coğrafya Eğitiminin Esasları*, Aktif Yayınları, İstanbul.
- Doğanay, H., & Doğanay, S. (2015). *Coğrafyaya Giriş*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

- Erinç, S. (1973). *Cumhuriyet'in 50. Yılında Türkiye'de Coğrafya*, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Ertürk, M. & Girgin, M. (2005). Standartları Bakımından Coğrafya Müfredat Programlarının Karşılaştırması, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:13, 219-23
- Erziehungsdirektion des Kantons Bern (2017)
- Geçit, Y. (2008a). Liselerde Coğrafya Öğretim Amaçlarına Yönelik Tarihsel Bir Analiz, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 17, 113-139.
- Geçit, Y. (2008b). Cumhuriyet Dönemi Lise Coğrafya Öğretim Programları Üzerine Bir Çalışma, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 18, 149-178
- Güllühan, N. (2022). Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Örneği, *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6 , Sayı 1, 95
- Güngördü, E. (2001). *Liselerde Coğrafya Dersi Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- İncedere L. (2013) *Türkiye'de ve Bulgaristan'da Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredat, Araç-Gereç ve Yöntem Açısından Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- İncekara, S. (2006). *Türkiye ve Kanada'da Ortaöğretim Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredatlar, Metotlar ve Kullanılan Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kanat, Ö. (2004). *Türk-Alman Genel Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, Ş. (2005). *Cumhuriyetten Günümüze Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programlarındaki Değişimlerin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık, 25. Basım, Ankara.
- Kaya, B. & Bozyiğit, R. (2018). Coğrafya Öğretmen Adaylarının Coğrafya Kavramı Üzerine Düşünceleri. *International Journal of Geography and Geography Education*, Sayı: 39, 63-64.
- Kaya, H. (2006). *Türkiye ve İngiltere'de Ortaöğretim Coğrafya Eğitim Ve Öğretiminin Müfredatlar, Metodlar ve Kullanılan Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, M.F. (2011). Türkiye ve Almanya'daki Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırılması, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi (Journal of Educational Sciences Research)*, Sayı:1, 57-78.
- Keskinkılıç, K. (2011). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Pegem A Yayıncılık, 2. Basım, Ankara.

- Kılıç, A.F. (2015). *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim*. Milli Eğitim Müdürlüğü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Koçman, A. (1999). Cumhuriyet Döneminde Yüksek Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi Sorunları, *Ege Coğrafya Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 1-12.
- MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2013). Pub. L. No. 07/09/2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmî Gazete.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB, (1960). *Lise Müfredat Programı*, Ankara.
- MEB, (2006).*Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Kalkan Matbaası, Ankara
- MEB, (2018). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı*, <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar>, Erişim Tarihi: 12.11.2021.
- MEB, 2005, *Coğrafya Dersi Öğretim Programı*, Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara.
- MEB,(2006).*Coğrafya 10*, Devlet Kitapları 1. Baskı, Ankara.
- Özey, R. (1996) *Osmanlı Döneminden Bugüne Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 2. Ulusal Sempozyum Bildirileri, İstanbul.
- Özey, R. (2013). *Farklı Ülkelerde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*, Pegem A Yayınları, 1.Baskı Ankara.
- Özdemir, S. (2012) *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Nobel A Yayıncılık, 4.Basım, Ankara.
- Özgüç, N., Tümertekin, E. (2000). *Coğrafya: Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar*, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- Sekin, S., Üçışık, S. (2001), Lise Coğrafya Dersi Öğretim Programının İncelenmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 3. İstanbul
- Sungur, N. (1984). İsviçre'nin Eğitim Sisteminin Amaç Yapı Süreç Boyutu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1, 47-68.
- Şenel, T. (2004) *Basel-Stadt Kantonu'nun Okulları*, Basel: Erziehungsdepartement Basel Stadt.
- Tebliğler Dergisi, (1995).MEB Yayınları, Sayı 2434, Ankara.
- Tebliğler Dergisi, (2000).MEB Yayınları, Sayı 2513, Ankara.
- Tebliğler Dergisi, (2005a).MEB Yayınları, Sayı 2575 EK, Ankara.

Tebliğler Dergisi, (2005b).MEB Yayınları, Sayı 2575, Ankara.

Tomal, N. (2004a). Liselerimizde Uygulanan Coğrafya Öğretim Programlarının Sorunları Ve Çözüm Önerileri, *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 5(8), 175-188.

Tomal, N. (2004b). *Türkiye İle Almanya'nın Lise Coğrafya Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türkoğlu, A. (1984). *Türkiye İle Fransa'da Lise Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.

Türkoğlu, Ad. (1983). *Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri (Karşılaştırmalı Bir Araştırma)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık 10.Baskı Ankara.